ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ

Jeewan Rishma

जीवन रिशमां

ਅੰਕ : 75
ਸਾਲ 2019

ਜਨਵਰੀ ਮਾਰਚ 2019

75th Issue

Dedicated to the 550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji.Mainly Dwelling upon the issues of Sarbat Khalsa and Gurdwara Management Reforms

Glimpses of Family SAGA 2018
(Details inside)

This quarterly trilingual magazine aimed at the overall development of human personality for promoting a spiritual way of life, has been brought to you by

ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹਿੱਤ
ਤ੍ਰੈ ਮਾਸਿਕ ਤ੍ਰੈਭਾਸ਼ੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ

अधयात्मिक जीवन की प्रेरणा के लिए मनुष्य के सम्पूर्ण विकास हेतु त्रै-मासिक,
त्रिभाषीय पत्रिका को आप तक पहुँचाने वाली संस्था है

Kes Sambhal Parchar Sanstha

51, Rani Ka Bagh, Amritsar. Tel. 0183-2564904 / 2226635 / 2500399
Delhi Off. V-239, Rajouri Garden, New Delhi, Ph. : 41447461
Mob. 098105-15174, E-mail : wahgurusjsp@gmail.com
: Partapsinghkalra@gmail.com

ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ

51-ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,
ਫੋਨ 0183-2564904 / 2226635 / 2500399
ਦਿੱਲੀ ਆਫਿਸ : ਵੀ-239, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-27,
ਫੋਨ : 41447461, 9810515174

केस संभाल प्रचार संस्था

51 रानी का बाग, अमृतसर,
फोन : **0183-2564904, 2226635**

For any other information
Visit

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
ਦੇਖੋ

अधिक जानकारी के लिए
देखिए

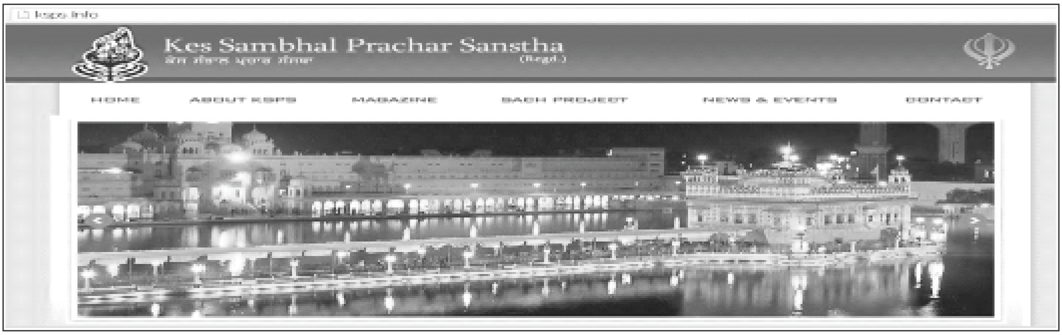

Advisory Committee for the Magazine

1. S. Sarup Singh Alag
2. Dr. Inderjit Singh Gogoani
3. Dr. Bhupinder Singh
4. Dr. Tejinderpal Singh Walia
5. S. D.S Juneja
6. S. Bhupinder Singh Nanda
7. S. Kulwant Singh Gill
8. S. Harbhajan Singh Grover
9. S. Pritpal Singh Ahuja

SJS Pall
Chief Editor

CONTENTS

ENGLISH

- Editorial 3
- Duly Representative Sarbat Khalsa Can Settle the Sikh Issues 5
- On the completion of 22 years of Sanstha 10
- Remembering those who strengthened the Sanstha 16

ਹਿੰਦੀ

- नानक कै घरि केवल नामु 72
- संस्था के सदस्यों की अण्डेमान यात्रा 76

ਪੰਜਾਬੀ

- ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 18
- ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ : ਸੰਕਲਪ, ਉਦੇਸ਼, ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ 23
- ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ 27
- ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ 56
- ਕਿੰਨੀ ਖਰੀ ਉਤਰੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
- ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ? 59
- ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ 63
- Contents of ISSUE-51-74 January/March 2013 to October-Dec. 2018 67

ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲਈ, ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ 312, ਈਸਟ ਮੋਹਨ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ 51, ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ : ਐਸ. ਜੇ. ਐਸ 'ਪਾਲ'

Our advertisement rates are as under :-

Back Page (Coloured)	Rs.	8000-00
Back Page (Black & White)	Rs.	5000-00
Inside Page (Coloured)	Rs.	6000-00
Inside Page (Black & White)	Rs.	4000-00

For Half the page, and quarter page the rates are correspondingly half and 25%.

Rate of Subscription		U. S $	Rs.
Single Copy	=	1	25-00
Four issues	=	3	100-00
Twelve issues	=	8	250-00
Twently five issues	=	12	500-00

Editorial

Our Editorials – Past and Present

When the 50th Issue of 'Jiwan Rishma' was published, it was elaborately discussed as how our editorials served the useful purpose of enlightening the people of major national and international events and developments in various fields. The editorials in subsequent issues continued to serve this purpose. In addition to the mention of various developments, considerable light was also shed on the consequential effects of such developments. Thus, the editorials mentioned trend of increasing violence, increasing rage among youth, the deleterious effects of drugs and the miserable law and order situation. The editorials also dealt with the new developments and trends relevant for the Sikh community. Even when Aam Aadmi Party came into power in Delhi, while analysing the reason, it was mentioned that if the ideology propagated by the said party, being similar to Gurmat principles, was continued to be followed, it will definitely strengthen position of the party. Our editorials also exhorted the Sikhs and national leadership to rise to the occasion and deal with the real issues instead of wasting time and energy on frivolous things. The editorial "When will Sikh leadership awaken" was an eye opener for the present Sikh leadership. Similarly, one of the editorials emphasized upon the 'Need of respectable relations between ruling party and the opposition'. In short, the overall message conveyed by these editorials has been that good sense must prevail.

Now, when the parliament elections are due within the next 2-3 months, the message of good sense must prevail becomes all the more relevant. This first important thing is that everyone must exercise his/her right of franchise. This year, we have a very big number of new voters, both male and female as India has become the country of maximum youth at present. The youth is an age of enthusiasm, vigour, energy and a passion to do something, but it lacks the farsightedness, the vision and the wisdom to decide as what is right and what is wrong. It is, therefore, necessary that the youth should be guided, educated and made fully conscious of their responsibilities towards the society and the nation. They must be made to realize that even if the government is unable to meet their aspirations, they should not forget their own duty towards their motherland. If they are unemployed, they can improve their skill to engage themselves in self employment avenues. Further, instead of indulging in lawlessness or moving to other countries for searching green pastures, they should utilize their energy for making their own country better and stronger. The importance of right of vote

should also be instilled in their brains so that they not only cast their votes, but also cast in favour of those who can bring transformation in their lives. No party is good or bad, only that party is relevant for ruling over the country, which can really work for progress and prosperity of the nation by providing equal opportunities to one and all. So, let us all be determined, senior citizens or youth, to elect the best of the persons so that only those persons come to power who are really capable of giving results. It also need to be ensured that they are educated, dedicated, fair, honest, secular and patriotic in their views as well as spirit.

So far Sikh religion is concerned, it is a great year as we are celebrating the 550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji. The most important things is as how to celebrate this year so that the whole community, rather the people of the world, are benefitted for years to come. This can be done only by propagating the teachings of Sri Guru Nanak Dev Ji. It is possible if we get his compositions translated into as many languages of the world as possible so that his message of unity of God and universal love be spread everywhere. As on today, we don't have such translation even in many Indian languages. So let our organisations come forward and get these translations completed at the earliest. Further, the chairs setup in various universities for the propagation of the Sikh religion be activated and made functional in such a way that Sikh values, history and scriptures get new research scholars. The maximum use of media be made for publicising the scholarly views and works on relevant subjects including the compositions and life of the great Guru, particularly his travels, about which a lot of research is still needed. In the recent years, Langar activity has been increased by the Sikhs and their organisations and this has made them known all over the world, but at the same time, the need is that in addition to satisfying the appetite of the hungry ones, their hunger for knowledge and information should also be satisfied by educating as many people as possible. Let there be schools, colleges and universities which are not meant for profit, but only aimed at educating the community in the right earnest. Above all, the best way to propagate certain teachings and values is to follow them in our lives and project ourselves as the true role models. It is regretted that like our political leaders both at community level as well as national level, our religious leader too have fallen to such acts which only sound a character crises among them. The character crises has been noticed even in our Jathedars holding supreme positions. So, it is our duty again, to bring forward those leaders in religious organisations also, who are possessed of best of the qualities of head and heart. We pray to God that in the months to come we get such noble persons who can make our community great and strong as well as our nation so that we may feel proud both to be Sikhs as well as Indians.

☆☆☆

Duly Representative

Sarbat Khalsa Can Settle the Sikh Issues

By: Bhupinder Singh Bhaikhel
#738, Shiwalik City, Sector-127, Landran, Mohali-140307
Mobile: 9876042781, E-mail: singh@bhaikhel.com

The Sarbat Khalsa is in no way a concept of the past. Even today it is relevant, rather direly needed. Sikhs brought this beautifully powerful idea into practice as a model of 'Parliament in a direct Democracy' in the 18th century – when nobody knew about Democracy, nobody used to care about the voice of the individual or the voice of dissent. When the monarchy was all around. Sarbat Khalsa paved the way for collective decision making on secular coexistence and on the protection of civil rights. It evolved Sikhs from a stray fighting bands to well organized Maharaja.

The concept is far advanced for today and for coming generations, as it is based on ideals of equality, unanimity and responsibility.

Whether Sarbat Khalsa, like that of the 18th century, is still relevant? Can it be a solution for *Panthik* issues? If yes, then what should be its constitution? Its method of functioning? And the way of taking decisions. Especially, when Sikhs are settled around the globe, how to maximize their involvement in decision-making processes of the *Panth*?

To explore the answer, first of all, we must understand the spiritual philosophy behind the gathering and *modus operendi* of Sarbat Khalsa. We should also have a glimpse of its crucial decisions and historical repercussions, and how Sarbat Khalsa kept Sikhs united, principled, and truthful. How it strengthened their position and ensured their defence. How the institution became a Sikh Commonwealth in evolving the Sikhs the sovereign authority even in the odds.

The Concept of Sarbat Khalsa:

The Khalsa is the extension of Sangat, the Holy Congregation. In Sikh terminology ਸਾਧ- ਸੰਗਤ is 'the society of Saints, where Name of the One Lord is

chanted' (ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ॥ (ਅੰਗ ੭੨) where 'The Beloved Lord of the Universe, the Lord of the world has revealed Himself,' (ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵਖਾਣਿਆ॥ (ਅੰਗ ੪੬੦), and the Holy congregation is symbolizing the God's own presence. 'The Lord God prevails in the Sangat,' (ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਰਤਦਾ ਬੁਝਹੁ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ॥ ਅੰਗ ੧੩੧੪). Guru Gobind Singh Ji the tenth Master transformed this Sangat into the Khalsa. Out of the Sangat, 'Khalsa is born of the wish of the Supreme Spirit' (ਪਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ), and it is not less, but 'Khalsa is the army of the Akal Purakh (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ॥ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ).

In this sense, Sarbat Khalsa is a spiritual entity which is imbibed with the all-pervasive spirit of the Divine and representing the integral conscience of the entire Sikh community.

Literally, 'Sarbat Khalsa' means 'the entire Amritdhari Sikhs', 'the whole Khalsa'. As the name is coined in a Sikh vocabulary, it is a unique Sikh concept and an important Sikh institution. The Sarbat Khalsa represents the assemblage of a representative of Khalsa fraternity to resolve its social, cultural and political issues. It is also entitled to take on the doctrinal matters as well.

Procedure:

The mass-meeting of Sarbat Khalsa starts with the participation of its members. Any Amritdhari Sikh or Khalsa (as an individual or in the capacity of a member of any Sikh institution, Dal or State) can take part in the proceedings. The meeting begins with a prayer (Ardas). The person occupying the place of the reader of Guru Granth Sahib (at taabia) would work as a Presiding Officer. He would then give a call for nominating five members. The assembly then proposes five names amongst themselves. These proposed members are subjected to the objection of the gathering if any raised, and only then are elected/chosen as the Five-Beloved-Ones *(Panj Pyare)* through a direct vote. These five-beloved-ones will sit next to the Guru Granth Sahib and will act as the Governing and Regulating Body during the proceedings of the meeting. The members bring forth the proposals under the agenda for discussion and consideration. In case of any dispute during discussion *Panj Pyare* can intervene. Usually, they mediate to facilitate to evolve a unanimous resolution. This resolution is called *Gurmatta* which is followed by the congregational prayer.

Follow up is a moral and religious binding:

Since this proceeding is held in the very presence of Sri Guru Granth Sahib and *Panj Pyare*, the resolution passed

in the meeting is considered and called *Gurmatta*, (Gur+matta) the resolution of the Guru and therefore, binding on all Sikhs.

In this way, Sarbat Khalsa was the great instrument of decision making concept as well as the institution of the Sikhs. All attendants had an equal voice in the deliberation. Participants used to keep their personal differences, private animosities behind. They also used to leave their weapons outside at the time of deliberations. Peace and friendship of fraternity were there in the presence of Guru. Once the Gurmatta was ratified and adopted all used to carry it out without any reservation, even those who had vigorously opposed it during the discussion. It became a moral and religious binding on them to act upon the decision. Opposing the decision was a direct risk of losing their popularity in the community.

Proved Commonwealth of the Sikhs:

Thus, Sarbat Khalsa fulfilled the preservation of the corporate existence of the Sikhs, is a proven commonwealth of the Sikhs. Sikhs strengthened their position and ensured their defence by owing alliance with it. It helped Sikhs to unite, act as one body, and follow Sikh principles truthfully as a law of necessity. It maintained the sovereign authority of the Sikhs despite the toughest of odds.

Sikhs managed almost entire problems through Sarbat Khalsa – whether it was a problem of their own community or of others those oppressed under the invaders. It resolved to elect Jathedars of Takht Sahiban and Chiefs of Dal Khalsa, chose agents to negotiate with others' on behalf of Sikhs, on the matter of foreign policy (misls/ Dal Khalsa was not allowed to take foreign relations decisions individually), on military operation against common enemies, and on management of Gurdwaras. It took appropriate measures for the spread of Sikhism. It also gave a verdict as a judicial body on the private feuds of the Sikh Chiefs, cases of succession dispute, if brought before.

Thus Sarbat Khalsa was an important deliberative assembly of the Sikh Nation in the 18th century. They used to meet twice a year, on the Vaisakhi (April) and Diwali (October) at Akal Takht or on urgency any time anywhere even on local issues. It was a show of Sikh strength. It became an instrument of power. Helped tremendously in evolving united Sikh liberation movement and in preserving the corporate existence, as a cohesive force.

Turning points:

History proves that decision was taken through Sarbat Khalsa or Gurmatta always gave a decisive turn to the tide.

Whether the *Gurmatta* passed in the fort of Chamkaur in 1704 or the Sarbat Khalsa was called by Guru Gobind Singh Ji in 1708. The Sarbat Khalsa of 1723 averted the clash between *Tat Khalsa* and the *Bandaiis*, in 1726 decided on three-fold action plan against the government after Bhai Taru Singh Ji's Martyrdom, in 1733 accepting the government offer of Nawabship; and in 1745 and 1748 reorganizing fighting forces into Jathas and then to misls and Dal Khalsa. All this paved the way for Ranjit Singh to set up his empire and become the Maharaja.

Unfortunately, after 1762, when Sikhs assumed sovereignty of different parts, the assembly of Sarbat Khalsa became less frequent and stopped after all-powerful Ranjit Singh seated on Throne. Ranjit Singh undermined the tradition to avoid any power-centres. Last time he called Sarbat Khalsa in 1805 on the matter of giving refuge and support to Jaswant Rao Holkar, the Maratha Chief who was defeated by the British. But, ignored its decision. After that, 120 years later in 1925 on Gurdwara reform, in 1945 on the matter of Sikh code of conduct, Sarbat Khalsa was called. But, in post-independence India, this tradition was made more controversial, and the decision of Sarbat Khalsa of 1986 and 2015 was marred in factionalism.

Relevance:

Whatsoever be the present scenario, or what conception one might have. The Sarbat Khalsa is in no way a concept of past or impractical. Even today it is relevant, rather direly needed. Especially, to the Sikhs to bring them out of the crisis. Sikhs brought this beautiful and powerful idea into practice as a model of 'Parliament in a direct democracy' in the 18th century –when nobody knew about Democracy, nobody used to care about the voice of the individual or the voice of dissent. When the monarchy was all around. Sarbat Khalsa paved the way for collective decision making on secular coexistence and on the protection of civil rights. It evolved the Sikhs from a stray fighting bands to well organized Maharaja. Therefore, the concept is far advanced for today and for coming generations, as it is based on equality, unanimity and responsibility. It will always remain effective provided we should not dare to detach it from its mystic concepts *Saadh Sangat* and *Khalsa*.

Constitutional framework :

Of course, we need to formulate a constitutional framework in contemporary perspective. No change in core value –basic ideals like equality, unanimity and responsibility–is required. However, we need to describe its

members in today's outlook, as there are no fighting forces, Sardars, misl chiefs or the band of Dal Khalsa. Female members are to be included. In brief, the present constitution should cover the need and aspirations of the community from the local level, homeland to global. The entire system is required to be evolved on multilevel Panch Pardhani basis. Nobody/ organization/ representative of the state, nation or institute should be left uninvited by ideological differences. Commitment to the Khalsa Panth and Sri Akal Takht is to be the strict criteria for the participants. A core committee at Akal Takht is to be formed to maintain record/proceedings/ resolution and follow up of the Sarbat Khalsa at local as well as international level. Efforts are to be made to consolidate the sovereign and independent character of Akal Takht as well as Sarbat Khalsa. The model can be replicated for the selection and working of the Gurdwara management committees at all levels.

(This write up is sourced from the work of: Brief History of Sikh Misls, Sikh Missionary College Jalandhar Publication; The Sikh, Patwant Singh; Sri Guru Pratap Suraj Granth, Kavi Churamani Bhai Santokh Singh; Sketch of the Sikhs, by John Malcolm London, 1812; The Sikhs by John J H Gardon, London 1904; A History of Sikhs by J D Cunningham, 1849; Early European Account of the Sikhs by Ganda Singh, Sikhi Wiki and Wikipedia)

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ ॥

ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧ ਪਉੜੀ - ੨੭)

Congratulations to all the people of the world on this great occasion of the

550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji.

It is really appreciable for Kes Sambhal Parchar Sanstha to bring out their special 75th issue of Jeewan Rishma and dedicating it to this great occasion.

Kuldip Singh

J-6/152, Rajouri Garden, New Delhi-110027

Mobile : 9718804290

On the completion of 22 years of Sanstha

Beginning of Sanstha

It was one fine morning in the year 1997 that my husband, Surinderjeet Singh Pall, woke up and told me about a dream which he saw that night. He expressed his anxiety over the increasing apostasy among the Sikh families, particularly in the villages of Punjab. Seven out of ten families were having some or the other Sikh youth without the Sikh identity of having head and facial hair in the form of beard and moustaches with a turban on his head. It was this worry which led him to talk to various religious leaders. As commissioner of Income Tax of the city, he had an access to the high ranking leaders from whom he always enquired as what are their plans to stem the increasing apostasy. As he did not find any satisfactory reply, he thought that the best way to celebrate the 300th year of the birth of Khalsa in 1999 will be to awaken the younger generation about the Sikh tenets, values and unique identity as given by the tenth master, Sri Guru Gobind Singh Ji. It was this conviction in his mind that he met some likeminded people and thought of forming an organization which could do work in this direction by adopting innovative methods, that gave birth to Kes Sambhal Parchar Sanstha of which I was made the founder trustee. S. S.S. Dhingra and S. Dhanraj Singh were made the other trustees. The sanstha also got itself registered with the Sub-Registrar of Amritsar on 07-11-1997. The three trustees jointly took many initiatives including the launching of a trilingual quarterly magazine 'Jeewan Rishma', applying for the allotment of a suitable piece of land for sanstha's activities and setting up various units of sanstha for multifarious activities to achieve its objects. The details of all these activities till the end of 2012 were given in the special 50th issue of the sanstha.

Santha's Trustees and Units

Later on when S. S S Dhingra died in a car accident in early 2004 and S. Dhanraj Singh regined from the post of the trustee in 2005, S. Simran Singh and S. Judgebir Singh Walia were taken as trustees. S. Simran Singh was taken as the third trustee by passing a resolution by the two trustees on 13th February 2005. S. Judgebir Singh Walia was taken Trustee on 17th July 2005. In the meantime, when Trustees meeting was held on 1st July 2005, S. Surinderjit Singh Pall was also made the principal trustee. During all these years S. Surinderjeet

Singh Pall had been guiding the activities of the sanstha being its chairman. However, after his retirement from government service in Nov. 2005, he was also made the trustee of the organization. As S. Simran Singh died in 2013, S. Surinderjeet Singh Pall, the chairman Mrs. Sharan Pall, the founder trustee and S. Judgebir Singh Walia, the trustee are presently heading the organization with a number of members of Sanstha's family scattered all over the country and abroad. Where, there are more than 10 members of the sanstha, it has formed a unit which can make its own programmes and implement the same after getting approval from the trustees. At present, the units are functioning at Amritsar, Jalandhar, Ludhiana and Delhi, though, the sanstha has members from other places also like Noida, Gurgaon, Patiala, Karnal and Mumbai.

KSPS Family

Apart from the trustees and members, the sanstha has patrons, associates and well wishers. Whereas, the sanstha's members can continue to be members after paying a nominal annual subscription (presently Rs. 600/- only), the sanstha's patrons are appointed on the basis of their donations to the sanstha and/or their achievements/ contribution to the society/Sikh community. There are many persons who are neither members nor patrons, but still are always there to associate with the activities of the sanstha in a useful manner. They include our writers for the magazine, motivational speakers, preachers and advisers on specific matters. Their advice and cooperation is sought, whenever required. Thus, the KSPS family is functioning jointly and it is the combined efforts of all which have enabled the sanstha to accomplish many important tasks.

Sanstha's Activities

When we look at the activities of the Sanstha after the release of the 50th issue of 'Jeewan Rishma', it is noted that in addition to the SAGA programme, the Sanstha has also organised various other activities to fulfil their objects as specified in the trust deed. Before going into the details of those programmes, it need to be mentioned that five child SAGA programmes were held at Chandigarh, Karnal, Delhi, Ludhiana and Amritsar. In these programmes, the children below 12 years were made to participate in SAGA competitions, meaning thereby, Spiritual and General Ability contest. The purpose was to motivate the children at a young age to shed their stage fear and show their skill with whatever item they thought they could do best. In addition, they were given a syllabus for spiritual and general knowledge questions and were tested on these accounts before

making them child Khalsa and two runners-up.

Family Khalsa SAGA Programme of 2018

The SAGA programme held on 16th December 2018 at Ludhiana was quite different as it was for the first time in the world that three generation groups were made contestants for Khalsa family and two runners-up. The young couple with their parents and children appeared on the stage in respective groups and displayed their personality, the joint talent and jointly answered the questions asked to them on Sikh religion as well general knowledge. Some of the glimpses of this programme appear in the photographs in the issue under reference.

Other Programmes of the Sanstha

In addition to the SAGA contests, the sanstha celebrated Senior Citizen Day on 6th October 2016 at Sri Guru Harkrishan Public School, G.T. Road, Amritsar. The purpose of this celebration was to promote among the younger generation the love for their grandparents, both maternal and paternal and encourage the grandparents to play their role in inculcating love for their religion and values by telling them social and religious stories including the life stories of the Gurus. The celebration of Senior Citizens day was not the only programme organized with this object. Even in the SAGA functions, the participants who brought their grandparents with them were given extra marks for the same. The last SAGA function as mentioned above made the grandparents a part of the SAGA contests. An essay competition was also organized on the topic regarding the role of grandparents in imbibing the spiritual values among the children. It was on the day of prize distribution for this essay competition that the grand parent's day was celebrated. Kes Sambhal Parchar Sanstha has been organizing essay competition from time to time along with seminar discussions and declamation contests with a view to promote the ability of writing, expressing views and speaking among the younger generation. These programmes also connected the younger generation with the subjects given to them. For example, the sanstha noticed that many Sikh girls were marrying non Sikh boys, but no organization was paying any attention to this social problem. Thus, an essay competition followed by speeches by the best essay writers was organized on the subject "Why should a Sikh girl must marry a Sikh boy?". In the course of discussions, a large number of students attending the function were addressed by some Sikh scholars who apprised them of the various problems being faced by those girls who married outside

their religion. The general discussion with active participation by the students came to a conclusion that marriage in one's own religion provided a happier married life rather than marrying in some other religion. It was made clear that sometimes marriage failed even in those cases where the marriage was between the persons of the same religion, but the risk of marriage failure was more in the marriages where the partners belonged to different religions. This programme was organised at Guru Nanak School, Rajouri Garden. The Sanstha also organised a workshop at Guru Nanak Public School Rajouri Garden for the purpose of personality development of the students. This workshop was conducted by a psychologist Dr. Gurvinder Kaur Ahluwalia.

The Sanstha has started recently a picture gallery wherein various Sikh achievers of the world have been shown in the photographs with a view to apprise the younger generation of their achievements. As per the planned, the Sanstha invites groups of students from different schools to visit the gallery and gather the information regarding the prominent Sikhs. They can also see in the photographs various other facts relating to Sikh history. Such a visit not only adds to their information, but also creates a feeling of pride in their hearts which keeps them tide to the Sikh roots. Another project, which has been started by the Sanstha is related with the skill development schemes of central and state governments. This centre has been started to train the willing students for different skills and make efforts to get them a placement for the purpose of rehabilitation. The students are finding these programmes free of charge as very useful to move on in their lifes. Both these projects have been started to add the assignments of spiritual teaching and skill development in the present day education system.

Associating with other organisations

It is the policy of Kes Sambhal Parchar Sanstha to associate with other organisations or to organize programmes jointly with other organisations for showing strength and cooperation for the fulfilment of wider objectives. One of such programmes was organised in association with Eco-Sikhs, Amritsar (a unit of International Organisation Eco-Sikhs) on the occasion of the foundation day of Sri Amritsar Sahib on 10th June 2015. It was a seminar on the subject as 'how to make Amritsar cleaner and more beautiful city?'. In this seminar, whereas the scholars and experts in environment spoke on the subject, the prominent figures from the concerned authorities were also present to highlight the programmes planned by them in this regard. Thus, Sri Pradeep Sabharwal,

Deputy Commissioner, Dr. P.S. Mahura, Head of the Architecture Department, Guru Nanak Dev University and Municipal Commissioner with their presence made the seminar useful and memorable. During the period under reference, a medical camp was also organised by the Sanstha in Raghubir Nagar area which is inhabited by poor people who cannot afford medicines and consultations for their serious diseases. In this camp various Doctors, specialists in respective fields including Homoeopathic Doctors provided free consultation for the diseases and the recommended medicines were also given free of charge. It was also ensured that the patients also get the benefit of free consultations from the doctors when they visit their respective clinics. Similar medical camps were held in the past also at Amritsar, Ludhiana and Delhi. The Sanstha has also organised a number of spiritual-cum-pleasure trips for its members and their families. The last trip in this regard to Andeman Island has been elaborately discussed in Hindi section of this issue along with the photographs on title page.

Last, but not the least, the mention must be made of two major projects of the sanstha, which were mainly aimed at spreading the information about Sikhs and their organizations among their co-religionists with a view to bring them closer to each other for strengthening the unity and uniformity among the Sikhs. The first project was presenting in a book form 500 Sikhs role models from different walks of life from all over the world. Never before, such a project was taken on these lines. Although, there were directories giving details about Sikhs in business or professions, but, Sikhs in Sikhi Saroop working in different spheres were never highlighted and that too in such a big number as 500. Thus, this compilation categorized these role-models into various categories as to include Sikh Preachers, Economists, Environmentalists, Scientists, Scholars, Historians, Writers, Educationists, Politicians, Actors and Singers. S. Trilochan Singh, the former Rajya Sabha Member, described this compilation as a mini encyclopaedia of Sikh personalities. This project was hailed as a unique one and the compilation was released both in India as well as Canada. It was circulated in USA, Canada, Europe, Australia, New Zealand and East Asian Countries. It was also kept in the libraries of all the schools of Baru Sahib Group of institutions, Delhi Sikh Gurdwara Management Committee and Chief Khalsa Diwan. It was also kept in various other libraries in India and Canada. As this project was dedicated to the 350th Birth Anniversary of Sri Guru Gobind Singh Ji, another project was initiated to commemorate the 550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji.

Remembering those who strengthened the Sanstha

Our Trustees

Dr. S.S. Dhingra

S. Simran Singh

Patron

Miss Phoolan Rani
Renowned Artist

Delhi Unit's Presidents

Shamsher Singh

Maj. K.S. Bhasin

Pratap Singh

Delhi Unit's Members

H.S. Sethi

S. Gurmeet Singh Bedi

Dr. G.S. Sehgal

Management Members

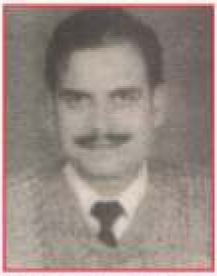
Shri Devinder Lal Sarangi

Subedar Mahinder Singh

Heartiest Greetings on the occasion of
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji
and best wishes for Kes Sambhal Parchar Sanstha
for bringing out the 75th special issue of Jeewan Rishma.

Booking Available for:
Volvo Bus, Hotel & Tour Package

Office : 011-45684805
Chirag Batra 9990603278
9212855402

GURUNANAK ASSOCIATATES

(भारत सरकार द्वारा मान्यता प्रप्त)

GOVT. AUTORISED ON-LINE RAILWAY & AIRLINES
E-TICKET BOOKING CENTRE

J5/94, Rajouri Garden, New Delhi-110027
E-mail : marutikirpa@gmail.com

Congratulations to all the people of the world on this great occasion of the
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji.
It is really appreciable for Kes Sambhal Parchar Sanstha to bring out their
special 75th issue of Jeewan Rishma and dedicated it to the great occasion.

Medicines , Toiletries,
Cosmetics, Baby Foods

(M) 9868327644

A Shop where you can trust

Please Visit:

Rajouri Medicos

Chemist. Druggist and General Store

J-5/49E, Near Joy Nursing Home Rajouri Garden, New Delhi-110027

Timming : 9.00 A.M. to 12.00 P.M. Sunday Open

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।
ਇਸ ਮਹਾਨ ਉਤਸਵ 'ਤੇ ਕੇਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ
'ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ' ਦੇ 75ਵੇਂ ਅੰਕ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ

T.P.S. Puri

PURI ENTERPRISES

Pharmaceutical Distributors
C&F of Unimarck Pharma (L)

J-18/64, Rajouri Garden, New Delhi-110027
Tel. : (R) 25195311, (O) 25163166, Mob. : 9811741447

Heartiest Greetings on the occasion of 550th Birth Anniversary of
Sri Guru Nanak Dev Ji and best wishes for Kes Sambhal Parchar Sanstha
for bringing out the 75th special issue of 'Jeewan Rishma'.

Dr. Manpreet Singh
B.H.M.S. (B.F.U.H.S.)
Regd. No. : H-032601

Kamal Homoeopathic Clinic & Store

M: 99185-25427

B-215, Behind Bhootnath Mandir, Indira Nagar, Lucknow

ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਪੈਰ ਧਰੈ ਪੂਜਾ ਆਸਣੁ ਥਾਪਣੁ ਸੋਆ।
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੨੭)

Gurdwara Nanak Jheera Sahib (Bidar)

Congratulations to all the people of the world on this great occasion of the
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji.
It is really appreciable for Kes Sambhal Parchar Sanstha to bring out their special 75th issue of 'Jeewan Rishma' and dedicating it to the great occasion.

S.S. Narang
M: 9810095916

NARANG TYRE SERVICE
8532, ROSHANARA ROAD
DELHI-110007
Tel. : 23821233, 23827934

NARANG AUTO CENTER
16 TRANSPORT CENTER
PUNJABI BAGH, DELHI-110035
Tel. : 28312989, 28314785

Resi. : F-16, RAJOURI GARDEN, NEW DELHI-110027, Ph. : 25462737

This compilation in the form of a directory has been titled as 'Prominent Gurdwaras and Sikh organizations of the World'. Whereas, it gives informations regarding most of the historical gurdwaras and more than 300 prominent non historical gurdwaras, it mainly deals with the management systems being adopted for these gurdwaras. It also deals with around 500 prominent Sikh organizations which are functioning in different parts of the globe in the fields of Sewa, Simran, Education, Healthcare and Promotion of Punjabi Language and Culture. In addition, a number of organizations which empowered the Sikhs economically, socially and politically and also to popularize the Sikh identity have also been discussed in great details. The organizations promoting Sikh traditions of Langar, gatka etc. also find a notable place in this directory, which is going to be released in April/May 2019 at Delhi.

Honouring various personalities

In the end, the Sanstha also feels proud to have honoured a number of prominent Sikhs for appreciating their efforts for the welfare of community. These personalities include politicians like S. Trilochan Singh former Member of Rajya Sabha, preachers like S. Raghbir Singh Bains from Canada and S. Dya Singh from Australia and other achievers in different fields like Mr. Gurpreet Singh as a paper artist, kuljeet Singh Malhotra and Sukhwinder Singh filmmakers. In addition to the Sikh personalities, the Sanstha has also honoured some other prominent persons who did some commendable works for Sikh religion. For example, Sh. Nitish Kumar, Chief Minister of Bihar was honoured by the Sanstha with the title of 'Guru Piara' for his keen interest and efforts made by his team for celebrating the 350th Birth Anniversary of Sri Guru Gobind Singh Ji in 2016. Similarly, Mr. Dominic Dendooven from Belgium was honoured for his contribution in getting a Sikh memorial built at Belgium. He, as the World War Memorial Museum Belgium's Chairman visited Amritsar in the year 2015 where he was welcomed by S. Sarabjit Singh Gumtala, General Secretary, Kes Sambhal Parchar Sanstha. Thus, we can say that the Sanstha has played a vital role in achieving its objects in different spheres. We hope that in the coming years also, we will continue our efforts and achieve better results with which the Sikh community in particular will benefit considerably and the society in general will also be served with the main object of the Sanstha to promote a spiritual way of living among the people.

Sharanpal, Founder Trusti, Delhi

☆☆☆

Remembering those who strengthened the Sanstha

Dr. S.S. Dhingra - Kes Sambhal Parchar Sanstha was shocked when one of its three Founder Trustees, Dr. S.S. Dhingra died in a car accident in January 2004. S. Dhingra was not only a medical Doctor, who practised sometime every day, but also a partner in a family business which ran many units including a paper mill. He was a social worker also and as such he happily agreed to be the trustee of this organisation. He did a lot of work to strengthen the Sanstha. Sanstha's applying for a plot of land, for registration of magazine and for organising various others programmes, were his initiatives. His untimely death was a great loss to the Sanstha.

S. Simran Singh was a devout Sikh, who had retired as DGM, Punjab and Sind Bank. When Dr. Dhingra died, the Sanstha was finding it difficult to select someone for trusteeship who could usefully take the Sanstha on the path of progress. S. Simran Singh offered his services and proved his worth through his dedicated service and tireless efforts. His death in January 2013 was another setback for the Sanstha.

Phoolan Rani was a renowned artist of India. When she became a member of Sanstha, she raised the status of the organisation. She also introduced various other persons who considered her as their Guru in the field of art. Among those persons, S. Kulwant Singh Gill, S. B.S. Nanda and Sh. Atul Mehra are among well known artists of today. When she suffered from a serious decease, she continued to be a patron of the Sanstha and guided us from time to time on many important matters. Whereas the portraits made by her and displayed at various important places in India and abroad will keep her alive, she will remain in our memory also for her valuable contribution to the Sanstha in many respects.

S. Shamsher Singh, an outstanding personality in many respects was the main force behind the activities of Chief Khalsa Dewan, on whose behalf, he was running a charitable hospital at Nehru Nagar Gurdwara in Delhi. In fact, he was so deeply involved and associated with the activities of Chief Khalsa Dewan that he commended a high degree of respect from all the members of the Dewan. When he came to know of Kes Sambhal Parchar Sanstha, he initiated steps to form Sanstha's unit at Delhi. As the founder and the President of the Delhi Unit for about four years, he did marvellous works to promote and strengthen it.

Major K.S. Bhasin was a multifaceted personality. He was an excellent writer, speaker and educationist. He took lot of interest in Sikh education. His contribution in this field may be gauged from the fact that he was one of the members of the committee who prepared syllabus of spiritual education for the Sikh institutions run by the Delhi Sikh Gurdwara Management Committee. He was also an asset for the Sanstha of which he was the President Delhi Unit for a number of years. He succeeded S. Shamsher Singh and added new dimensions to the Sanstha's popularity and progress.

S. Partap Singh was the third President of Delhi Unit. He occupied this position for about six years. During his period of President

ship, the Sanstha organised many big programmes including a trip to Europe for the purpose of Dharam Parchar. He was leader of the tour. He was also rendering very useful service for Singh Sabha Committee of Gurdwara Rajouri Garden, New Delhi. He was an expert in Computer, particularly keeping accounts on Tally. He was wonderful photographer, videographer and was highly active on social media's like facebook, whatsapp etc.

H.S. Sethi will be remembered by the Sanstha for his contribution in running English language and communication classes, which programme was highly appreciated. A large number of schools run by Delhi Sikh Gurdwara Management Committee had sent children in different batches for this training which was imparted by Sh. Sethi as a part of the educational programme of the Sanstha.

S. Gurmeet Singh Bedi was a prominent Sikh personality of Rajouri Garden, New Delhi. He had played an important role in setting up the Baru Sahib establishment at this place. He joined the Delhi Unit of the Sanstha in the year 2002 and rendered useful services for the progress and programmes of the Sanstha. He persuaded number of person to become its members. Even after shifting to USA, he remained associated with the activities of the Sanstha and attended all its programmes whenever he was in the country. When he developed the heart problem for which a bye pass surgery was recommended he was in India at that time too and decided to get the operation done by Dr. Trehan, a famous cardiologist at Vedanta Hospital in Gurgaon. However, due to some complication, the operation failed and S. Gurmeet Singh left the world on 5th January 2012. As he was very popular in social and religious circles, he will always be remembered by all of them. So far Sanstha is concerned; it was definitely a great loss. He will always remain in our hearts and his works will inspire us to go ahead with our mission.

Dr. G.S. Sehgal was a scholar, who remained principal of a college of education till his death. His services were also taken by Baru Sahib Group of Institutions for setting up their college of education. Dr. Sehgal was also a preacher of Sikh religion and even at the time of his death, the programme devised by him for giving lecture on Sri Guru Gobind Singh Ji and contribution of the tenth Guru, was still going on as a part of celebration of the 350th Birth Anniversary of Sri Guru Gobind Singh Ji. He was visiting the schools along with Sanstha's team for giving lectures on the relative subjects. Some schools were yet to be covered, when he was called back by Waheguru Ji. We will always miss him. As a very valuable associate and member of the Sanstha.

Sh. D.L. Sarangi worked with the Sanstha as a liaison person and helped the Sanstha in its initial stages by getting a number of works done from different Government departments. But for his efforts, many of Sanstha's works could not have been completed in such a short time. That is why, Sanstha remembers him for his love, dedication and tireless efforts.

Subedar Mahinder Singh was an honest and dedicated worker of the Sanstha, who managed its office for a number of years. He was highly loved and respected by the Sanstha's members.

☆☆☆

ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

–ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਗੋਆਣੀ

ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਪਾਠੀ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਅਧਿਆਪਕ, ਕਿਰਤੀ ਸਿੱਖ, ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਉਲਾਂਭੇ ਤੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਪੱਖੋਂ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ਖਰਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੜੀ ਹੈ ਉਥੇ ਭੂਤਕਾਲ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਰੰਭਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ 'ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ' ਸੀ ਭਾਵ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਗਿਆ ਹੋਈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੋਸ਼ਗਤ ਅਰਥ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਘਰ, ਜਿਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਸੰਯੋਗ (ਵਿਆਹ) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ ਜਾਂ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨਿਆ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਸਾ., ਅੰਗ ੩੫੧)

–ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਗੋਆਣੀ

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਬਿੱਤ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਮੋਤੀ ਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭਲੇ ਜਨ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੀਸਰੀ ਉਦਾਹਰਨ ਜਿਵੇਂ ਬਿਰਖ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਛੀ ਮਿਲ ਬੈਠਦੇ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਖਾ ਕੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਹੰਦੇ ਹਨ, ਬਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮਸ਼ਾਲ (ਗੁਰਦੁਆਰੇ) ਮਿਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੈਸੇ ਤੌ ਮਹਾਲ ਮਾਲ ਬੈਠਤ ਹੈ ਮਾਨਸਰ ਮੁਕਤਾ ਅਮੋਲ ਖਾਇ ਖਾਇ ਬਿਗਸਾਤ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਤੌ ਸੁਜਨ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ ਹੈ ਪਾਕਸਾਲਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿੰਜਨਾਦਿ ਰਸ ਖਾਤ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਦ੍ਰੂਮ ਛਾਯਾ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ ਅਨੇਕ ਪੰਛੀ ਖਾਇ ਫਲ ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਕੈ ਸੁਹਾਤ ਹੈ।

ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ 'ਧਰਮਸਾਲ' ਸਹਜ ਸਬਦ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਘਾਤ ਹੈ॥

(ਕਬਿਤ)

ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੋ ਲੰਗਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਇਕ 'ਤਨ' ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਮਨ' ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੈ। ਉਂਝ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ 'ਸ਼ਬਦ' ਦਾ ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 'ਸ਼ਬਦ' ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਹੈ, ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਹੈ, ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਹੈ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਬਿਬੇਕ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਧਰਮ ਪਾਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਗੋਸਟੀ ਤੋਂ ਸਿਮਰਨ ਤੱਕ, ਵਿਜੋਗ ਤੋਂ ਸੰਜੋਗ ਵੱਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸੱਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਜੀ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

ਲੰਗਰੁ ਚਲੈ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੀ ਖਟੀਐ॥

(ਅੰਗ ੯੬੭)

ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਕਿ ਮਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਮਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ, ਫੁਰਨੇ ਜਾਂ ਖਿਆਲ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸਦਾ ਆਧਾਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :

"ਇਹ ਮਨੁ ਪੰਚ ਤਤੁ ਤੇ ਜਨਮਾ॥"

(ਅੰਗ ੪੧੫)

ਸਮ ਅਰਥ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਨ ਲਈ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੂ, ਅਧਿਆਤਮ, ਆਤਮ, ਹਿਰਦਾ, ਚਿਤ, ਜੀਉ, ਜੀਅੜਾ, ਦਿਲ, ਨਫਸ ਤੇ ਮਨੂਆ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"ਤਨੁ ਹਟੜੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਵਣਜਾਰਾ॥"

(ਅੰਗ ੯੪੨)

ਤੱਤਸਾਰ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਜਾਂ ਸੋਚ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਇਹੁ ਮਨੁ ਸਕਤੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੀਉ॥

(ਅੰਗ ੩੪੨)

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤੇ ਵੱਲ ਪਰਤੀਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਸਰਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਧਰਮ ਪੱਖੋਂ ਸਹੀ ਸੋਚ, ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਸਹੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ, ਸਹੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਜਾਂ ਸਹੀ ਭਵਿੱਖਮਈ ਸੇਧ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਪਹਿਨਣਾ, ਬੋਲ ਚਾਲ, ਉਠਣਾ-ਬੈਠਣਾ, ਸੰਗਤ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ਰਧਾ, ਸਿਮਰਨ, ਭਰੋਸਾ, ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪਰੀਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਰੂਪ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਆਤਮ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ਕ, ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਸਫਾਖਾਨਾ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਅੰਨਪੂਰਣਾ, ਇਸਤਰੀ ਜਾਤ ਦੀ ਪੱਤ ਲਈ ਲੋਹਮਈ ਦੁਰਗ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ : ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ

ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁਰਸੰਗਤਿ ਤੇ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸੀ। ਮੱਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਥਾਪਤੀ, ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪਰਪੱਕਤਾ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਘਾੜਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਸਮੂਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ, ਨਿਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ, ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਮਾਡਲ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਧਾਰ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਪਰਦਾਈ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਲੇਖਕ, ਗਿਆਨੀ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਆਦਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਧਰਮ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ।

ਅਕਤੂਬਰ 1873 ਈ. ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਨ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ, ਨਵੀਆਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਣੀ ਆਦਿ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਨਾਮਵਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਮਈ 1897 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 1896 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਮੀਰ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਸਾਂਭੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਭਾ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆਦਿ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ : ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਥਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਗਤਕਾ, ਕਵਿਤਾ, ਭਾਸ਼ਨ, ਦਸਤਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਆਦਿ ਦੀ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗਣ ਵਾਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਹਿਰਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਤੇ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਜਿਮ ਆਦਿ ਵੀ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਇਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦਿਆਂ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਿੰਡਰ-ਗਾਰਡਨ ਆਦਿ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਪਿਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮਾਂ ਹੋਵੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਵਰਗੀ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ—ਮਾਂ ਜਣਨੀ ਤੋਂ, ਦੂਜਾ

ਕਾਰਨ—ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ, ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ—ਮਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਂ ਜਣਨੀ ਦੇ ਸਾਥ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ, ਸੰਸਕਾਰ, ਸ਼ਰਧਾ, ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਪੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਮਾਂ ਬੋਲੀ' ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹਰ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ, ਮੰਨਤਾਂ ਮਨਾਉਤਾਂ, ਬਾਬਾਣੀਆਂ-ਕਹਾਣੀਆਂ, ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਸਰਾ 'ਮਾਂ ਧਰਤੀ' ਦਾ ਮੋਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਡੂੰਘੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾਪਣ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸੋਚ ਉਡਾਰੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹੋ ਸੋਚ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਕੀ ਕਾਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ : ਸੁਹਿਰਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਥਿਆ, ਕੀਰਤਨ, ਤਬਲਾ ਕਲਾਸ, ਗਤਕਾ ਸਿਖਲਾਈ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕੁਇਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਉਦਮ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ : ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਝਾਓ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪੱਖੋਂ ਟਿਊਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
2. ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
3. ਗਰੀਬ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਲਕ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 'ਵਿਦਿਆ ਫੰਡ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ/ਮਾਪੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣਗੇ।
4. ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
5. ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਿਰਜਨ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।
6. ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਇਕਾਂਗੀ, ਧਾਰਮਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
7. ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕਾਵਿ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
8. ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਲਾਮਤਾਂ, ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਜੀਵਨ ਮਰਯਾਦਾ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰਤ ਕਰਨ

ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਜਾਂ ਫੈਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ, ਫੋਕਟ ਕਰਮਕਾਂਡ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

10. ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਲ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 4 ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਸ਼ਾਮੂਲੀਅਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪਹਿਲਾ—ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 'ਨਿਊ ਯੀਅਰ' ਹਰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ—ਹੋਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇ, ਤੀਜਾ—ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ (ਦੀਵਾਲੀ) ਅਤੇ ਚੌਥਾ—ਚੌਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ, ਇਹ ਯੂਥ ਜਾਗਰਤੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਮਾਪੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਆਦਿ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ, ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਂਤੜੇ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਨਵੀਨ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਿਸ਼ਨ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੋਵੇ :

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ॥
ਏਤੁ ਦੁਆਰੈ ਧੋਇ ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ॥

(ਅੰਗ ੭੩੦)

☆☆☆

Donations

The Sanstha accept donation, which are exempt u/s 80G of the Income Tax Act 1961 vide certificate No. CIT-II/Tech./80G/2009-10/1171 dt. 22-07-09. Any kind of payment can be made in cash /by cheque or by bank draft (subject to rule) to any of Sanstha's offices. The same can also be deposited directly in any of the Sanstha's Bank Accounts mentioned below under intimation to Head office or Delhi office as mentioned herein by post/telephone or email. Delhi -A/c No. 09181000003264 in Punjab & Sind Bank, IFSC Code PSIB0000918, Tagore Garden, New Delhi.   Amritsar-A/c No. 10121 in Punjab & Sind Bank, Civil Lines, Amritsar Branch Code A0102

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ : ਸੰਕਲਪ, ਉਦੇਸ਼, ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਉਤਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਠੀਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਰੂਪ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਬਣਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨਵ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ : ਸੰਕਲਪ

'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਵੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਧੁਰਾ, ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋਈ ਸੋਚ ਜਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਮਨਵੈਲਥ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ-ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੋਚ ਦੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਜਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਇਕੱਠ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਥਵਾ ਮੰਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਸੁਆਰਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਪੰਥਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਪੰਥ' ਦੇ ਗੁਰੂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ "ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ" ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਦੁਚਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁੜ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ **"ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੈ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ॥"** ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਹਰਿਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ

ਨਵ-ਸੁਰਜੀਤ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਪੇਖੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਰੂਪ-ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਹੈ। "ਨਾਨਕ

ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਕਲਪ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ' ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਨਵ-ਸੁਰਜੀਤ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

1. ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਉਪਜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੱਖ ਪਾਲਿਟੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ;

2. ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਰੂਹਾਨੀ, ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਮਾਜ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ;

3. ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਹੋਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਮੁਆਫਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ;

4. ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ;

5. ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਮਾਨਵ ਵਿਕਾਸ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੱਚ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ;

6. ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ, ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਬਣਤਰ

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਨਵ-ਬਣਤਰ ਲਈ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਧੀਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਤਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮਿਲੇ? ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਪੇਖ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਏ? ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ, ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ, ਗੁਰਮਤੇ ਸੋਧਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਅਤੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?

ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨ, ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਚੁਣ ਕੇ ਆਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੁੜ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ (ਪ੍ਰਬੰਧ), ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆ, ਸਿੱਖ ਬੌਧਿਕਤਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸਿੱਖ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ/ਸਿੱਖ ਸੱਤਾ, ਸਿੱਖ ਮੀਡੀਆ, ਸਿੱਖ ਖੇਡਾਂ, ਸਿੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸਰੋਤ ਸੰਸਥਾ (ਉੱਚੇਰੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆ), ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲ,

ਸਿੱਖ ਕਿਰਤੀ, ਸਿੱਖ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠਤਾ, ਸਿੱਖ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ/ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਮਲੇ, ਸਿੱਖ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਸਥਾਰ, ਸਿੱਖ ਕੂਟਨੀਤੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀ, ਸਿੱਖ ਵਪਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਉਦਯੋਗ, ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ, ਸਿੱਖ ਕਲਾ, ਨਵੇਂ ਗਲੋਬਲ ਰੁਝਾਨ, ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਲਾ, ਸਿੱਖ ਨੀਤੀਵਾਨ/ਸ਼ਾਸਨ ਕਲਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਣ ਸਮੇਤ ਇਸਦੇ ਕੁਲ 260 ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣਗੇ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਇਕ ਮੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਪੰਨ ਇਕ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਪੰਚਾਇਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਇਕ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਅਥਵਾ ਸਪੀਕਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕੌਂਸਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਲਕਾ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖੋਜ ਪੈਨਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸਰਬ-ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਕੋਲ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਪੰਚਾਇਣ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਣਗੇ ਜੋ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਪੰਚਾਇਣ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਖਿਆਨ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੀ "ਸਿੱਖ ਮਰਜ਼ੀ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਜਵਲ ਸਿੱਖ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਤਨਾਂ ਅਥਵਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਿਪੇਖ ਬਿਆਨ ਕਰਨਗੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਦਿ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀਆਂ ਸੈਸ਼ਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਲ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣਗੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉੱਤੇ ਪੰਚਾਇਣ, ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮਿਆਦ ਵਧਾਈ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਾਰ ਵੀ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ

ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਜਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰੇਗਾ, ਸਬੰਧਿਤ ਮੈਂਬਰ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣਗੀਆਂ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ, ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਮਾਨਵ ਸਰੋਕਾਰ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਰਿਆਦਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਗੇ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਘੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰਥਾਇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧੜ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੁਭਾਗੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਕੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨਵ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀ ਕਰਨਗੇ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਇਹ ਇਕ ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਸੁਝਾਅ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਾਦ ਚਲਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਭਾਈ ਹਰਿਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ,

ਡਾਇਰੈਕਟਰ,

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼

ਐਡਵਾਂਸ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼,

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਮੋ. 9872591713

☆☆☆

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ

ਸ੍ਰ: ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਅੱਜ ਜੋ ਮੰਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਤਿਤਪੁਣਾ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਭੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਰਵੋਤਮ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਿਆਰ ਬਹੁਤ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਾਡੇ ਰਾਗੀਆਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਧੀ, ਸਿਕਲੀਗਰ, ਸਤਨਾਮੀਏ ਆਦਿਕ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਣ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੇਹਨਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉੱਦਮ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਈ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਵ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵਰਲਡ ਬੌਡੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹਾਲੇ ਵੀ ਐਸਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉੱਚ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧਾ ਸਕੇ।

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਧੰਨ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੌੜ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜੋੜੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਣ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਮਕਿੰਨ ਹੈ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾਣ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਾਬਲ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਫਿਰ ਕੀ ਢੰਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਐਸੇ ਯੋਗ ਬੰਦੇ ਲੱਭਣ

ਦਾ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾ ਸਕਣ।

ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਵੱਲ, ਰੁਤਬਿਆਂ ਵੱਲ ਤੇ ਦੌਲਤ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਿਨ ਬ ਦਿਨ ਇਕ ਵੱਡੀ ਢਾਹਾ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ, ਭਾਈ ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਬੁਰਾਈਆਂ ਇਸ ਕਦਰ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਉਹਦੇਦਾਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲੇ ਆਪ ਨਾ ਲੈ ਸਕਣ ਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਐਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਜਾਂ ਪੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿੱਸ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੱਦ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੱਸਲੀਬਖਸ਼ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੱਦ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਵਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ। ਕੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਉਪਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਭਰ ਕੇ ਆਇਆ ਕਿ ਢਾਂਚਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਸਕਣ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜ ਸਤੰਭ ਹਨ -

1. ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ (ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ.)
2. ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ. ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ
3. ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ
4. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਰਵਿਸ (ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ.)
5. ਕੰਸੋਲੀਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਆਫ ਸਿੱਖਸ (ਸੀ.ਐਫ.ਐਸ.)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਸਤੰਭਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮਸਲੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਵਿਵੱਸਥਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਵੱਸਥਾ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਤੰਭ ਤਖ਼ਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪੰਜੋਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੋਰਡ। ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਖ਼ਤ ਸੀ, ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਸਲੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਐਸਾ ਮਸਲਾ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਰਵੋਤਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਕੌਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਜਦ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਬਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ ਨੇ ਇਸਦਾ ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਆਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ ਹੋਵੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੋ ਵੀ ਬੰਦਾ ਉਸ ਪਦਵੀ ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਣ ਉਹ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ (ਟੀ ਜੇ ਬੀ)

ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸਰਵਉੱਤਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਕਈ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਿੱਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਕਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਜੋ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਸਿਸਟਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਿਸਟਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪੂਰੇ ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਐਸੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹੋਰ ਤਖ਼ਤ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜੋਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ

ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਛੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕ 10 ਮੈਂਬਰੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕੱਲੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰ ਉਹ ਸੂਬਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਉਸਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਅਨੇਕਾਂ ਐਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਯੁਕਤ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜਮਗੜ੍ਹ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਹੱਥ ਲਿਖਿਤ

ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਲ ਉਚਿੱਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ. ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਵੀ ਐਸੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਹਨ। ਸੋ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਅਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਸਤੰਭ ਹਨ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਰਵਿਸ (ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ) ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਸੋਲੀਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਆਫ ਸਿੱਖ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮਸਲੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਚਿੱਤ ਵਿਵੱਸਥਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਵੱਸਥਾ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ 5 ਥੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜਕਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਚੋਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਰਵੇ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੀ, ਸੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਨਣ ਵੇਲੇ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਲਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਰੁਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਵਈਏ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਕਿ ਬੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਦਫਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅਲੱਗ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਲਈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿ ਲਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜੱਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜੱਦ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਮਜੋਰ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਪੋਜ਼ਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਮਜਬੂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਕਮਜੋਰ। ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਿਦਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਜੱਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੱਚਮੁਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੋ ਕੇ ਉਭਰੇਗੀ।

ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸੋ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ, ਉਤਰਾਂਚਲ ਵਿਚ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ, ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ

ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਤੇ, ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਈਸਟਰਨ ਸਟੇਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਸਾਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੱਖਣ ਦੇ ਚਾਰੋ ਸੂਬੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਛੋਟਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਉਥੇ ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਟੋਰੰਟੋ ਈਸਟਰਨ ਸਾਈਡ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵੈਸਟਰਨ ਸਾਈਡ 'ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸਾਈਡਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਸੋ ਈਸਟਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਵੈਸਟਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਖਰੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਉਥੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੋਣ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰਾ ਵਿਚ ਨਾਂਦੇੜ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਜਿਥੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਜਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਕਲਕੱਤਾ। ਵਿਦੇਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਲੰਡਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅੜਚਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ

ਹਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਚੁਨਣਗੇ ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਮੈਂਬਰ ਬਨਣ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜੀਵਨ ਨਾ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜੋ ਰੋਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂਬਰ ਬਨਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ

ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਘੱਟ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਕੇਸ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ। ਕੁਝ ਸੂਬਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਐਸੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਕਲੀਗਰ ਤੇ ਸਤਨਾਮੀਏਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਐਸੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮੀਨੇਟ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਨਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਆਹੇ ਹੋਣ, ਅਗਰ ਕੋਈ ਪਤਿੱਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣੀ ਬੋਲਣੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਸਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਮਨਲ ਕੇਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮਪਲੇਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨੌਮੀਨੇਟਿਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਪੱਖੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਆਦਿ।

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁੱਦੇਦਾਰ ਚੁਨਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁੰਮੇਂਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਪੰਡ ਕਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸੇਸ਼ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜੁੰਮੇਂਵਾਰੀ ਹੈ, ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਲਈ 5 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਨੇ। ਇਹ 5 ਮੈਂਬਰ ਯੋਗਤਾ, ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਸੀਨੀਓਰੀਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ। ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣੇਗੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਐਡੈਂਟੀ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਸ. ਜੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਬੋਰਡ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਕਰੇਗੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਐਗਜੈਕਟਿਵ

ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤਦ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨੌਮੀਨੇਟਿਡ ਮੈਂਬਰ

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਕੋਔਪਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਸਕਣ ਤੇ ਇਕ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਚੁਣੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਦੋ-ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਸਮੇਤ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਕੋਲ ਭੇਜਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨੌਮੀਨੇਟਿਡ ਬਣਾਏਗੀ। ਅਗਰ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਹਨਾਂ 15 ਤੋਂ 20 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਯੋਗਤਾ, ਤਜ਼ਰਬੇ ਤੇ ਸਿਨਿਉਰਿਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 5 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏਗੀ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, 5 ਮੈਂਬਰ ਤੇ 5 ਨੌਮੀਨੇਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇਗੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਨੌਮੀਨੇਟ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਨੌਮੀਨੇਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਰਵਿਸ 'ਚੋਂ, ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰੈਂਕ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮਿਨੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਨੌਮਿਨੇਟਡ ਮੈਂਬਰ ਐਸੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨੌਮਿਨੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ 'ਚੋਂ, ਇਕ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮਨਾ ਖਟਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੌਮਿਨੇਟਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 6 ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 8 ਮੈਂਬਰ, ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮਿਨੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੱਦ ਨਵੀਂ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਫਿਰ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮਿਨੇਟ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਜੋ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇਗੀ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ 5 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਹਿਣਗੇ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਸਰਾ ਨੌਮਿਨੇਟਡ ਮੈਂਬਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਵਾਲੀ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਸਿਰਫ ਨੌਮਿਨੇਟਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗੀ, ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਪੂਰੀ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਬਾਡੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਦੇਦਾਰ, ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮਿਨੇਟਿਡ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਗੇ।

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕੰਮ

ਕਿਉਂਕਿ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਇਸਦੀਆਂ ਜਿੰਮੇਂਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਧਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋਰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਜਿੰਮੇਂਵਾਰੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਲੱਗ

ਅਲੱਗ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਸੈੱਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਲਈ ਕਮੇਟੀ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਕਮੇਟੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਮੇਟੀ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਾਇਨੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਸੀ.ਏ., ਬਿਲਡਿੰਗ ਮਿਟੇਂਨੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਬੰਦਾ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਕੰਮ

ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਡੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਵੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਮੇਟੀ ਇਕ ਮੈਰਿਜ ਬਿਉਰੋ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਰਥਿਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਉਪਾਰ ਗਾਈਡੈਂਸ ਲਈ ਸਲਾਹ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਣੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਦੇਸੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਸਲ ਉਪਜਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣੇ, ਕੈਂਪ ਲਗਾਉਣੇ, ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਕਰਵਾਣੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਜਿੱਥੇ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖੇਗੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੋਰਸਸ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੇਗੀ। ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਕੀ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਚੰਗੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਉਲੰਪਿਕ ਦੇ ਲਈ ਟੀਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਮੇਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਕੈਂਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੰਨ ਤੇ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਠੀਕ ਢੰਗ ਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ। ਕਈ ਦਾਨੀ ਲੋਕ ਜਮੀਨ ਜਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਂਦੀ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਉਸਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਜਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਕੈਰੀਅਰ ਗਾਈਡੈਂਸ ਸੈਂਟਰ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਐਸੇ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਕੋਰਟਾਂ ਕਚੈਹਿਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਵੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਰਬੀਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦਹੇਜ ਦੇ, ਤਲਾਕ ਦੇ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸੈੱਲ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ

सतिगुरु नानक प्रगटिआ मिटी धुंधु जगि चानण होआ॥
जिऊ करि सूरजु निकलिआ तारे छपे अंधेरु पलोआ॥

श्री गुरु नानक देव जी के 550वें प्रकाशोत्सव की सब लोगों कों बहुत-बहुत मुबारक। हमें खुशी है कि हम केस संभाल प्रचार संस्था के साथ जुड़ कर जीवन रिशमा के 75वें अंक को इस महानपर्व को समर्पित कर रहे हैं।

के. के. मेहन

सरला मेहन

फिर उठी आखिर सदा तोहीद की पंजाब से।
हिंद को एक मरद-ई-कामिल ने जगाईआ खवाब से। (इकबाल)

हिन्द को एक नई राह दिखाने वाले महान गुरु नानक देव जी के 550वीं वर्षगाठ के मौके पर जहां हम सब कों मुबारकबाद देते है। वहीं केस संभाल प्रचार संस्था का साथ देते हुए जीवन रिशमां के 75 वें अंक को इस महान पर्व को समर्पित करने की खुशी प्राप्त कर रहे हैं।

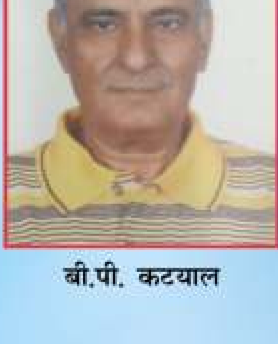

बी.पी. कटयाल

कांता कटयाल

SENIOR CITIZEN HOME

J-70 B, Beri Wala Bagh, Subhash Nagar, New Delhi

All the services provided are absolutely free which includes boarding, lodging, fooding, entertainment etc by ***SKB foundation*** *with an intention of social services.*

For more information, Please Contact :-

Mr. N.S. BHATIA (Chairman)
SKB FOUNDATION
MOB:- 9811153645

Mr. JAGJEET SINGH
(Coordinator)
MOB:- 9810148583

N.S Bhatia
Managing Director

UNIMARCK HEALTHCARE ltd.

Fact. :
Plot No. 24,25 & 37, Sector 6A SIDCUL, Haridwar (Uttarakhand)

Office :
S-49, Janta Market Rajouri Garden,New Delhi- 110027
Resi. : V-300 Rajouri Garden New Delhi-110027

Heartiest Greetings on the occasion of
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji
and best wishes for Kes Sambhal Parchar Sanstha for
bringing out their 75th issue of Jeewan Rishma, dedicated to this occasion.

Preet Partap Singh
V-321, Rajouri Garden, New Delhi-110027 Mobile : 9810492972

25 YEARS OF EXCELLENCE

Frankfinn
INSTITUTE OF AIR HOSTESS TRAINING
fly high

WELCOME TO THE GOOD LIFE

WELCOME TO THE SKY

WORLD'S NO.1 AIR HOSTESS TRAINING INSTITUTE

TO LIVE THE GOOD LIFE
CALL US AT: 1800 258 7332

- Winner of Best Air Hostess Training Institute Award (2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 & 2018)
- Gold Award Winner - 2016, 2017 & 2018 for Best Higher Vocational Institute for Skill Development'

AIR INDIA

ICM

Skill India

NSDC National Skill Development Corporation
Transforming the skill landscape

ਵੱਡਾ ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਵਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਜੁਆਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਸਕੱਤਰੇਤ

ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਸਕਤਰੇਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਜੀਡੇਂਟ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮੇ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਸਟਾਫ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਕਤਰੇਤ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਤੇ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਕਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਸਾਈਜ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਐਸੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹੀ ਸਟਾਫ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚਮੁਚ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਗਠਨ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚੋਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੀ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਐਸੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇ।

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਿਉਂ?

ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਸਭ ਕਮੇਟੀਆਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਤਦ ਐਸ. ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਵਰਜ਼ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੋਲ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕੋਲ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਖ ਅਫਸਰ ਹਨ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ਮਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਲਈ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਤੇ ਇੰਪਲਾਇਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਕਰੇਗੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਦੂਜੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਂ

ਰੂਲ ਬਣਾਉਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਉਸਦੀ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਵੀ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਹੈ। ਪਰ ਕੈਬਨਿਟ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 150 ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਮੈਂਬਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਤੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ ਤਾਂ 150 ਵਿਚੋਂ 76 ਮੈਂਬਰ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਅਨੁਰੂਪ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਵੋਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅੱਧੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਈਏ ਕਿ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਜੋ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ ਉਹ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਉਣੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਗਰ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਯਮ ਵੀ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਿਜਉਰਿਟੀ ਜਾਂ ਰਜਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਨਗੇ।

ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦਾ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਫੈਸਲਾ

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰਿਟਾਇਰਡ ਸਿੱਖ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੈਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਐਜੁਕੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਿਟਾਇਰਡ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਫਸਰ ਸਿਕਉਰਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਚਾਰਟਰਡ ਐਕਾਉਂਟੇਂਟ ਫਾਈਨੇਂਡਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਉਤੇ ਚੀਫ ਸਕਤਰ ਜੋ ਕਿ ਰਿਟਾਇਰਡ ਆਈ ਏ ਐਸ ਜਾਂ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਲਾਇਕ ਸਿੱਖ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਵੇਗਾ ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਂਦੇ ਹੋਏ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁੱਚਜਤਾ ਤੇ ਮਜਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਕਦਮ ਸਾਡੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਸੋ ਅਗਰ ਇਹ ਸਿਰੇ ਚੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਮੇਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਆਵੇਗਾ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਿਰਫ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਯੇਸ ਮੈਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਵਾਇ ਖਰਚਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਠੇਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਨੋਖਾ ਹੈ। ਕਾਰਸੇਵਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਰੀਰਕ ਉੱਦਮ

ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਹਿਤ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੰਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਤਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਈਆ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੀ ਬਾਉਲੀ ਬਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਪਨਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਦ ਜਦ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਕਾਰਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ 17 ਜੂਨ 1923 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸਤੋਂ 50 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਜਦ 31 ਮਾਰਚ, 1973 ਨੂੰ ਫਿਰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ 10 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 25 ਮਾਰਚ 2004 ਨੂੰ ਫਿਰ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਹੁਣ ਕਈ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਜਾਂ ਕੰਮ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਵਿਧੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਅਨੁਸਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਵਿੱਚ ਕਾਰਸੇਵਾ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਸੱਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਜੋ ਵੀ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਹਫਤੇ ਸਬੰਧਤ ਗੋਲਕਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ 5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕਾਰਸੇਵਾ ਇੰਚਾਰਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਾ, ਉਥੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਸਨਮਾਨਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੂਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਰੱਖ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ 4 ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੋਲਕਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋੜਨੇ ਹਨ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ 3 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਜੋ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਨ, ਅਗਲੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਸਨਮਾਨਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲੈਣੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਖਰਚੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ (ਮਿੱਥਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ) ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਤੇ ਵੋਚਰਜ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਖਰਚਿਆਂ ਵਜੋਂ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਜੋ 10% ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਰੱਖੇਗੀ ਉਹ ਉਸ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ 20% ਉਸਨੇ ਸੀ.ਐਫ.ੳ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਠੇਕਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਸੇਵਾ ਲਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ

ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਿਸਟਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵੀ ਠੇਕਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਸਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀ ਉਸ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਟੈਂਡਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਣ। ਰਾਈਟ-ਟੂ-ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਹਰ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇ।

ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੋਰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸੰਸਥਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰ 4 ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ (ਜੋ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਹੈ) ਜਾਂ ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਰੇਗੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਬਿਹਾਰ, ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਈਸਟਰਨ ਸਟੇਟਸ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਰਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਦਿੱਲੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉਤਰਾਂਚਲ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਰਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਲ ਕਾਲਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ। ਇਹ ਚੋਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਵਰਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ

ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਇਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਜੱਥੇਦਾਰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪਰਖਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ.ਏ. ਸਿੱਖ ਰਿਲਿਜਨ ਆਦਿ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਇਲਜਾਮ ਐਸਾ ਨਾ ਲਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਗੰਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਆਦਿ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਏ ਹੋਏ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਤਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਬਾਓਡਾਟਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ

ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ।

ਚੋਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਪਾਰਿਵਾਰਿਕ ਬੈਕ ਗਰਾਉਂਡ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ। ਚੋਣ ਸੀਕਰੇਟ ਬੈਲਟ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬਾਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਪੋਲਿੰਗ ਆਫਿਸਰਸ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਓਬਜ਼ਰਵਰ ਇਸ ਚੋਣ ਨੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਚੀਫ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਰਜ਼ਲਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਰ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਿਜੋਰਿਟੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਆਵਾ ਦਿਵਾਈ ਜਾਏਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਜਿੰਮੇਦਾਰੀ ਤਜ਼ਰਬੇ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰੇਜ਼ੀਡੇਂਟ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਹੋਵੇ ਤਾ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਹ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਏਗਾ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕਾਈ ਜਾਏਗੀ।

ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ

ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਕ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹੈਡਕੁਆਟਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜੱਦ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸੈਕਟਰੀ (ਡਾਇਰੈਕਟਰ) ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੈਕਟਰੀ (ਡਾਇਰੈਕਟਰ) ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ।

ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ

ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 6 ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ 6 ਮੈਂਬਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ, ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਿੱਖ ਆਫੀਸਰ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ) ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਮਨਾ ਖੱਟਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ 6 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨੋਮੀਨੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਦੋ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨੌਮੀਨੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਇਹ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨੌਮੀਨੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਪੋਜਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਪੋਜਲਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਫੈਸਲਾ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਗਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਦੋ ਅਲੱਗ ਪੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਵੋਟ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਅਫਸਰ ਏ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਬੀ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਏ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਕੋਈ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਏ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਬੀ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਬੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।

ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਤੇ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ। ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਨਿਪਟੇਗਾ ਤੇ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਥੱਲੇ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਾਂਗੇ।

(ੳ) ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਸ੍ਰ: ਮਾਲਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਲ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਅਗਰ ਪਤਨੀ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਵ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਗਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਸਮਾਜ 'ਚ ਉਹ ਹਾਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰ: ਮਾਲਕ ਸਿੰਘ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ/ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਗਰ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਪੂਰੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਐਡਵਾਇਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜਣਗੇ। ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਬਣਾਏਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇਗੀ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸਨੂੰ ਅਪਰੂਵ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਜਵਾਬ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਪੰਜੋਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਦਸਤਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਭੇਜ ਕੇ ਵੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ

ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਦੋਂ ਬੁਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੀ ਬਨਾਉਣੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਉਦੋਂ ਬੁਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਜਵਾਬ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੈਸੇ ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਵੋਟਾਂ ਹੋਣ - ਭਾਵ ਕੀ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ, ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਵੋਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ 6 ਜਣੇਂ ਉਸ ਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰਨਗੇ।

(ਅ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ (ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ) ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਖਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੂਸਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਉਸ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪਰੰਤੂ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਨਾ ਕਰਵਾ ਲਵੇ।

(ਸ) ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੱਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਢੁੱਕਵੇਂ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਭ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੱਥੇਦਾਰ 3 ਵਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 15 ਸਾਲ ਤਕ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ 15 ਸਾਲ ਬਾਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਪਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਦਾ ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੱਥੇਦਾਰ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਸਟਾਫ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ

ਸਟਾਫ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ (ਸੈਕਰੇਟਰੀ) ਆਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਟੇਟ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ

1. ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕਲਾਸ ਟੂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਜਾਂ 5 ਸਾਲ ਕਲਾਸ ਵਨ ਦੀ ਸਰਵਿਸ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੈਨਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।
2. ਅਗਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਐਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣੀ, ਪੜ੍ਹਣੀ ਅਤੇ ਲਿਖਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ।
3. ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ।
4. ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕਦੇ ਹੋਣ।

ਕੋਈ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਟਾਫ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਗਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਣ ਤਾਂ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ/ਬੰਦੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਚੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਅਕਾਊਂਟਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ

ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹੈਡ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸਦੀ ਜੁਆਬਦੇਹੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਣ ਦਾ ਹੈੱਡ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦੇ ਥੱਲੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਵਿਭਾਗ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਭਾਗ, ਹਿਉਮਨ ਰਿਸੋਰਸ ਵਿਭਾਗ, ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ। ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਹੈਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਗੇ। ਅਕਾਊਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੈਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਾਲ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਟੈਂਟ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸਦਾ ਕੰਮ ਐਕਾਊਂਟਸ ਜਾਂ ਰੈਵਨਿਊ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਉਸਦਾ ਰੁਤਬਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਟਾਇਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਿਊਮਨ ਰਿਸੋਰਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਹੈਡ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸਤੋਂ ਉਤੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਰੁਤਬੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਹੈਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਏਗਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ.ਏ. ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜਨ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ ਭਾਵ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਅਨੁਕੂਲ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਖੋਜ ਨਾਲ

ਤੇ ਉਥੇ ਹੁੰਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀਆਂ, ਅਸੂਲ ਤੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਧਰਮ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਡੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਸ਼ੰਕੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਮਸਲਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤੱਸਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੇਫਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਉਥੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਡੀਲ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਖਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਕੋਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਣਾਉਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਇਹ ਰੂਲ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੰਗਰ ਪੰਗਤ ਵਿੱਚ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਖਾਣ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਫੈਸਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ

ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ 20-25 ਅਸਥਾਨ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਿਵਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਭੇਜਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਜੱਦ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਹ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਤੱਸਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਉ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਟਕਰਾਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੈਡ ਦੇ ਪੱਤਵੰਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਡੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਨ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਹੈ ਜੱਦਕਿ ਬਾਕੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥਦੇਾਰ (ਇਕਲੇ-ਇਕਲੇ)

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਫਸਰ ਲੋਵਰ ਕੋਰਟਸ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਕਰਾਵ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਗਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਗਆਸੂ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਤੱਸਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਉਸ ਉੱਤਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਫਿਰ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪਰੰਤੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਰਵਿਸ (ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੇਵਾ ਸਾਡੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਤੰਭ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤੇ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਟੇਟ ਕੈਡਰ ਦੀ ਥਾਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਰਵਿਸ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ 24 ਸਾਲ ਤਕ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੋ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੰਪੀਟੇਟਿਵ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਸਕੇਗਾ। ਉਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਰਨਲ ਅਵੇਅਰਨੈਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੰਪਲਸਰੀ ਪੇਪਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੋ ਸਬਜੇਕਟ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਚੁਨਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਚਾਰ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿੰਨੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੁੜੀਂਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਇਸ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਿੰਗ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕਰੇਗੀ (ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਐਸ ਡੀ.ਪੀ. ਐਸ. ਕਮਿਸ਼ਨ) ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਜਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਫਸਰ ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾਏਗੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਕਬੇ ਤੇ ਕੁਲ ਜਨ ਸੰਖਿਆ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਮੱਧੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਦੈ ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕੇ ਕੁਲ 12 ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਰ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਨੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਐਨਾਉਂਸ ਕਰੇਗੀ। ਮੰਨ ਲਵੋਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਪੋਸਟਾਂ 60 ਹਨ ਪਰ ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ 60 ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਜਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੱਧਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੱਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਪੋਸਟਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਹਤਤਾ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧੇਗੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਈ ਏ ਐਸ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਘੱਟ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦਾ ਸਟੇਟਸ, ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ

ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਸੱਭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਐਸੇ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪਤਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਛਤੀਸਗੜ ਦੇ ਰਾਏ ਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਸਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਸਤਨਾਮੀਏ, ਸਿਕਲੀਗਰ ਆਦਿ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ। ਹਾਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਉਦਮ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਲ ਸਿੱਖ ਕਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਜੀਕਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਖਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਜੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਸੇ ਉਦਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਇਕ ਪੂਰੀ ਚੇਨ ਦੀ। ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜੋ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੇਂਟ ਦੇ ਕੈਡਰ ਢਾਂਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਾਸ 2 ਅਫਸਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਜਿਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੈਰਿਅਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਇਕ ਲੋੜ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਟਾਰਗੇਟ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰਸ ਕਰਨਗੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੋਲ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਏਪੁਰ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਰਾਏਪੁਰ ਲਈ ਹੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ਼ਾਇਦ ਘੱਟ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਕੇਂਸੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜੱਥੋਂ ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇੰਟਰਵਿਓ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਪੋਸਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਖੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਸਬਜੈਕਟ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ, ਸਟਡੀ ਆਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅਦਰ ਸਿੱਖ ਸਕ੍ਰੀਪਚਰਜ਼, ਤੇ ਕੰਪੇਰਟਿਵ ਸਟਡੀ ਆਫ ਰਿਲਿਜ਼ਨਸ। 11 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹਫਤੇ 'ਚ 5 ਦਿਨ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਜੇਕਟਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣਾ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਸਬਜੇਕਟ ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਏਗਾ। 11 ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਟੋਪਿਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟਡੀ ਕਰਕੇ ਮਿਟੀਰੀਅਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਥੀਸਿਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਥੀਸਿਸ ਦੇ ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਲੱਗਣਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹਰ ਟਰੇਨੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ

ਬਿਤਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਿੰਡ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਟਰੇਨੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਖਾਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਸਬੰਧਿਤ ਮੈਂਬਰ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਟਰੇਨੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਾਰੇ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਾਰੇ, ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਬਾਰੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਉਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਟਰੇਨਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਸਬੰਧਿਤ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਭੇਜਣਗੇ।ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੇਗਾ। ਇਹ ਰਿਪਰੋਟਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੱਰਕੀ ਦੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਪੋਸਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵਿਚ 50% ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਲੈਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਅਗਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਦੇ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਡਾਰਇਰੇਕਟਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਰੋਕ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਟਰੇਨਿੰਗ

ਪੋਸਟਿੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਲਈ ਐਲੀਜੇਬਲ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ (ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕਰੇਗੀ) ਉਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਚਾਰ ਪੇਪਰ ਹੋਣਗੇ, 1. ਸਿੱਖ ਸੰਗੀਤ, ਕਲਾ ਤੇ ਭਵਨ ਕਲਾ 2. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, 3. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਬਿਤ ਸਵਈਏ, 4. ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮਸਿਆਵਾਂ (ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇਗਾ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ, ਕਥਾ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰੇਕਟੀਕਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਕਥਾ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੇ, ਜਾਂ ਸਿਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਉਤੇ ਪਹਿਲੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬੰਦਾ ਦੂਸਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਪਰਮੋਸ਼ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ ਜੋ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੇ ਦੂਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰਮੋਸ਼ਨ ਸੀਨੀਓਰੀਟੀ ਵਾਈਜ਼ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਸੀਨੀਓਰੀਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੰਪੀਟਿਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਰੈਂਕ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਅੰਕ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਗਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੇਂ ਰੈਂਕ ਤੇ

ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਛੇਵੇਂ ਰੈਂਕ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਲ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਬੰਦਾ ਦੂਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ

ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਅਗਰ ਚਾਹਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ) ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਤੇ ਉਸ ਥੱਲੇ ਤਿੰਨ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੰਮ ਕਰਣਗੇ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਚ ਇਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ ਤੇ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਦੋ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਥੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਰਿਜੇਕਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਭਾਵ ਕਿ ਅਗਰ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਆਗਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ. ਜੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗੀ। ਜੱਦ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਲਈ ਸੀਨੀਓਰੀਟੀ ਵਾਈਜ਼ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਣਗੇ। ਅੱਗਲੀ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਜੁਆਇਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਰੀਬਨ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਥੱਲੇ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਉਹ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹੈਡ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਸੂਬਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਦੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ ਦੇ 27ਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਰਇਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਰੈਂਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਟਰ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ, ਭੱਤੇ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਐਸ. ਡੀ. ਪੀ. ਐਸ. ਕੈਡਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਵੈਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ, ਪੋਸਟਿੰਗ, ਟਰੇਨਿੰਗ, ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਲ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਦਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਢੁੱਕਵੇਂ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਪੋਸਟਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਸਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਤੱਕ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਮਾਂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਪੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਬਦਲੀ ਵੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਕਰੇਗੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਗਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦੌਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਬਲਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੀ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਅਗਰ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰੇਗੀ।

ਇਹ ਸਲਾਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬਦਲੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਤੇ ਹਰ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹੈਡ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੋਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਕੈਡਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਬਦਲੀ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਦਲੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਗਰ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੋਨੋਂ ਸਬੰਧਿਤ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਐਸੀ ਬਦਲੀ ਕਰੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਫਸਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੈਂਕ 'ਤੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰੋਪਰ ਚੈਨਲ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋਨੋਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਜੇਕਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਰੂਲ ਬਦਲੀਆਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਜਾਂ ਡਿਸਪਲਨਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੇ ਰੂਲ ਵੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਵ ਅਗਰ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਵਰ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹੈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਮੇਜ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣਾ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ। ਸੋ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਜੱਦ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਕੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੂਬਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਗਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲਗਾਉਣ ਜੋ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਟਰਿਕ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸੂਲ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਤਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਤੋਂ ਮੋੜ ਲਿਆਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ ਕਰਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਉਹ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ, ਡੀ-ਐਡੀਕਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਔਰਗਨਾਈਜ਼ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ

ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਨਿੱਘੇ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋੜ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾ ਸਕਣ। ਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ ਘਟਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਾਏਗਾ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਪਣੀ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਛਵੀ ਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ, ਗਾਈਡ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉੱਤੇ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ

ਜੋ ਕੰਮ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਰੇਗਾ ਉਹੀ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਕਰਣਗੇ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਹਿਰਾਰਕੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਪਣੇ ਜੂਨੀਅਰ ਦੀ ਪਰਫੋਰਮੈਂਸ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਤਲਾ ਸੀਨੀਅਰ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਿਥੇ ਜੂਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਤੱਰਕੀ ਤੇ ਕੈਰਿਅਰ ਲਈ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੂਲ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਕੰਟਰੋਲ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰਿਤੀ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਿਪਾਰਟਮੇਂਟ ਦੇ ਹੈਡ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਡਿਉਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ 'ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੈਂਟਰਲ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮੇਂਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਤਾਂਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਮੇਜ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਰੱਖਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਜੁਲਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਫੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਪਲੇਸ 'ਤੇ ਗਲਤ, ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭੱਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣਾ, ਨਸ਼ੇ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਗੰਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਡਾਂਸ ਜਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸੇ ਲੈਣਾ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਕੰਡਕਟ ਰੂਲਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ। ਜਿਥੇ ਬਾਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਜੱਥੇ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਦੀ ਅਗੁਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਥਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਜੋ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਰੂਲ ਹਨ ਉਹ ਮੰਨਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਬਰੋਚਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਏਗਾ, ਉਹ ਸਭ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਗੇ। ਅਗਰ ਇਹ ਅਫਸਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਨਿਪਟਾਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਦੋਨੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਫਾਲਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ

ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵਰਤੇਗਾ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਈ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਹੈਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਤੇ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਪਦ ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਸਟੇਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਪਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਪੁਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੱਕ ਜਿੰਨੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੋ ਵੀ ਉਥੇ ਹੈਡ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਤੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਡਿਸੀਪਲਨੇਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਪਾਵਰ ਹੈ। ਅਗਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੰਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੈ। ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਰਖੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਉਥੋਂ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ। ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੱਸਲੀ ਪੂਰਵਕ ਹਨ, ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਬੋਰਡ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸੀ ਮਰਿਆਦਾ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਜੋ ਭਿੰਨਤਾ ਜਾਂ ਵੱਖਰਾਪੱਨ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਿਗਆਸੂ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸ਼ੰਕੇ ਤੇ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦ ਫੈਸਲਾ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੱਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਾਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੱਜੋਂ, ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ (ਡਾਇਰੈਕਟਰ) ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪੂਰੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੰਜ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬੋਰਡੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਵਰਫੁਲ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾ ਬੋਰਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇ।

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ :

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਰਜੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਰ ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੁਛਗਿਛ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਗਰ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਮਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੈਟਰਿਕ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਕੰਮ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਇਤਰਾਜ ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਨੋ-ਉਜਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਵੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਲੈਕੇ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਐਲਾਟ ਕਰੇਗੀ। ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਨੰਬਰ ਐਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸਿਰੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਨੰਬਰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਐਲਾਉਟ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 3000 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 3999 ਤਕ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ 4000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 4999 ਤੱਕ ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 5000 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 5999 ਤੱਕ ਆਦਿ। ਸੀਰਿਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਕਾਲੀਘਾਟ, ਕਲਕਤਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 5009। ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਆਨਲਾਈਨ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਕੁਨੇਕਟਡ ਰਹੇਗਾ। ਭਾਵ ਕਿ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੀ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਇਹ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਬਲੀਕਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗੀ। ਅਗਰ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਨਾ ਜਾਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਮੇਟੀ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਹ ਸੋਸ਼ਲ ਬਾਇਕਾਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਆਵੇਗਾ। ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਕਿੰਤੂ ਪਰੰਤੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗਰੁਪ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਖਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੇ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੱਦ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇਚੁਰਲ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਵੇ ਉਹ ਸਬੰਧਿਤ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜੇ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਿੱਧੀ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਅਗਰ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀਰੀਅਸ ਹੈ ਤਾਂ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਤੇ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਣ। ਅਗਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਣ ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਜਵਾਬ/ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਦੇਕੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਰੀਅਸ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਣ ਤੇ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ, ਸਹਿਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਕੋਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਕੋਲ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਸਮਸਿਆ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੌਮ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਿਪਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਐਸੇ ਕਿਸੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਜੋਂ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਉਹ ਮਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਤੇ ਉਹ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਕੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਬ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣਗੇ। ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੇ ਨਾਨ-ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਣਗੀਆਂ। ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਭੇਜਣ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਬਾਈ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਟਿਪਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ। ਨਾਲ ਇਕ ਸਰਵੇ ਚਾਰਟ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਏਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਰਟ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਰਸਾਈ ਜਾਏਗੀ। ਮੰਨ ਲਵੋ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਗਰ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ

'ਤੇ, ਕਮੇਟੀ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ 60 ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ 53 ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਸੀਆਂ ਮੈਜਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ। ਜੱਦੋਂ ਟੀ ਜੇ ਬੀ ਕੋਲ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੀਰਤਨੀਏ, ਕਥਾਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਰਾਗੀਆਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ, ਢਾਡੀਆਂ ਤੇ ਪਾਠੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟੇਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੈਗੁਲੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਪਲਬਧ ਰਹੇਗਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਢੰਗ ਤੇ ਉਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਸੋ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਰਾਗੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਰਜੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਜਰੀਏ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਸ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰਾਗੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਸਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰ ਲਵੇਗੀ ਤੇ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨੰਬਰ ਦੇਣੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੀਰਿਜ਼ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਇਥੇ ਰਾਗੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂਕਿ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਸਕੇ। ਰਜਿਸਟੇਸ਼ਰਨ ਰਾਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਇਕ ਜੱਥੇ ਵੱਜੋਂ ਵੀ ਰਜਿਸਟੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਹੋਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਰਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਤੇ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸਨ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਸਤਰ ਤੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਪਾਠੀ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੀਆਂ ਲਈ ਕੋਰਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੈਟਾਗਰੀ

ਰਾਗੀਆਂ ਲਈ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਤੇ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਇਕ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਕੈਟੇਗਰੀ ਦੇ ਰਾਗੀ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਥਾਕਾਰ ਵੱਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਟਰਿਕ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਕੋਰਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਫੀਸ ਰੱਖੀ ਜਾਏਗੀ। ਜੋ ਰਾਗੀ ਜਾਂ ਕਥਾਕਾਰ ਜਾਂ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਏ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀ ਏ ਜਾਂ ਐਮ.ਏ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਲਿਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੋਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰ

ਰਹੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਕੋਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਟੇਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ, ਰੇਪੁਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਏ ਕੈਟੇਗਰੀ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਹੋਵੇ।

ਰਾਗੀਆਂ ਲਈ ਭੇਟਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਦਾ ਢੰਗ

ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਭੇਟਾ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਬ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਕੇ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਕ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਸ ਸ਼ਾਖਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਡੀਲ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਗਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਿਹਾਫ 'ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਹਰ ਰਾਗੀ ਨੂੰ (ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਭੇਟਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ 20% (ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਫੀਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰਾਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਭੇਟਾਂ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਕਿਸੇ ਜੱਥੇ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਭੋਪਾਲ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਜਬਲਪੁਰ ਦੇ ਐਸਡੀਪੀਐਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਅਗਰ ਉਸ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੀ ਭੇਟਾ 5000/- ਰੁਪਏ ਹੈ ਤਾਂ 1000/- ਰੁਪਏ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣਗੇ ਉਹ ਅਫਸਰ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਈ-ਮੇਲ ਜਾਂ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ ਅਤੇ 1000/- ਰੁਪਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੇਡਯੂਲ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਰਿਮਆਨ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਦ ਅਗਰ ਜੱਥੇ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਵਾਜੇ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੱਥਾ ਜਿਦਾਂ ਚਾਹੇ ਉਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਦੇ ਦੇਵੇ।

ਰਾਗੀਆਂ ਲਈ ਰੋਸਟਰ

ਅਗਰ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦਾ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ ਸਾਰੁ ਨਾ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ।।
ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ।। (750)

HEARTIEST GREETINGS ON THE OCCASION OF 550th BIRTH ANNIVERSARY OF SRI GURU NANAK DEV JI AND BEST WISHES FOR KES SAMBHAL PARCHAR SANSTHA FOR BRINGING OUT THE 75th SPECIAL ISSUE OF 'JEEWAN RISHMA', DEDICATED TO THIS OCCASION.

SATNAM SINGH BAJAJ – 98100 33155
AMANDEEP SINGH BAJAJ – 98106 33155
98107 33155

BAJAJ ESTATES

Locating better space for you...

REAL ESTATE CONSULTANT

Commercial / Residential / Shop /Showroom

Sale – Purchase – Renting – Leasing

H.O. : J-109 Bajaj Chowk, Main Market Rajouri Garden, New Delhi-27
Email :

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ।।
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ।।੧।। (ਪੰਨਾ 256)

Heartiest Greetings on the occasion of
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji
and best wishes for Kes Sambhal Parchar Sanstha
for bringing out the 75th special issue of Jeewan Rishma.

Amrita Pall

Neena Ahluwalia

Blessed by Bhai Jasbir Singh Ji Khalsa,
I congratulate all the people of the world on the
550th Birth Anniversary of our great Guru, Sri Guru Nanak Dev Ji
about which the poet Kal says

'ਕਬਿ ਕਲ ਸੁਜਸੁ ਗਾਵਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ।।੨।।'

I also convey my best wishes to Kes Sambhal Parchar Sanstha for dedicating their 75th Special Issue of Jiwan Rishma to this great occasion-Surjeet Singh Sabharwal, Rajouri Garden, Delhi

SRI GURU HARKRISHAN SAHIB CHARITABLE EYE HOSPITAL TRUST, SOHANA

SGHS HOSPITALS

SECTOR-77, AJEETGARH (MOHALI, PUNJAB) NEAR CHANDIGARH
Phone : 0160-6607777
Email : contact@sghshospitals.com
Website : www.sghshospitals.com

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ।।
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੩੮)

Gurdwara Kartarpur Sahib (Pakistan)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੀ
ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।
ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
'ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ' ਦਾ 75ਵਾਂ ਅੰਕ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦਿਵਸ ਨੂੰਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Ranjeet Singh

Dham Plywood House

A-61, GULAB BAGH, NAJAFGARH ROAD,
UTTAM NAGAR, NEW DELHI-110059
TEL. : 01125333871
MOB. : 9810104268

ਪੈਸੇ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰਵਾਏਗਾ ਜਿਥੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਢਾਡੀਆਂ ਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਰਾਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਸਾਰੇ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਰੋਸਟਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਸਾਰੇ ਚਾਰਟਰਡ ਐਕਾਉਂਟੇਂਟਸ ਨੂੰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਾਂਚਾਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਹਰ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣ। ਜੋ ਰਾਗੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਬਣ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤਨਖਾਹ ਪੂਰੀ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ 20% ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਗਰ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਾਠੀਆਂ ਬਾਰੇ

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪਾਠੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਹਰ ਪਾਠੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅਠਵੀਂ ਪਾਸ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਕ ਸਾਲ ਸ਼ੁਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਪਾਠੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਉਹ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਏ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਪਾਠੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਬੀ ਏ ਜਾਂ ਉਤੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਹੋਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਇਹ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸ਼ੁਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪਾਠੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਾਠੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇਵੇ।

ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਬਨਾਉਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਜਿਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ, ਰਾਗੀਆਂ ਲਈ, ਢਾਡੀਆਂ ਲਈ, ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਲਈ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਤੇ ਪਾਠੀਆਂ ਲਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਲੈਕਚਰ ਤੇ ਰਿਫਰੇਸ਼ਰ ਕੋਰਸ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਹ ਅਕੈਡਮੀ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ ਉਥੇ ਨਿਉਕਤ ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੋਰਸਸ ਉਹਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਹੋਣ।

To be Continued

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ੍ਰ: ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲ,
ਵੀ-239, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ,
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

☆☆☆

ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਿਕ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜੁੜ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ, ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਏ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਗੁਰਮਤਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਛੁੱਪੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਸਾਖੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ 'ਗੁਰਮਤਾ' ਪਾਸ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਊਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੜੇ ਸਫ਼ਲ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ 'ਗੁਰਮਤੇ' ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ 'ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ' ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਹੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬਿਲਕੁਲ ਆਜ਼ਾਦ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਹਕੂਮਤਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਿਚਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 'ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ' (ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਘਸੀਟਿਆ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਉੱਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ' ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਪ੍ਰਿਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਸਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਧੜਿਆਂ

ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ 'ਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਭੇਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਰਗੀ ਸਰਵ-ਉੱਚੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਦੁਰ-ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਹਰ ਬਿਖਮ ਘੜੀ 'ਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦਾ ਖਮਇਆਜਾ ਭੁਗਤਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤਿਲਕੇ ਹੋਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕਈ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਦੇਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੀ ਸੰਤਾਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਤੇ ਬਣੀ ਭੀੜ ਦੇ ਹੱਲ ਖ਼ਾਤਰ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਜੁੜ ਬੈਠਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੱਦਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਤੋਂ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਦਿਨ ਬ ਦਿਨ ਨਿੱਘਰ ਰਹੀ ਸ਼ਾਖ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇ? ਜੇਕਰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਕਿਵੇਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੁਝ ਐਸੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਉਭਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਅਨਸਰ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੂਜੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਘੜੀ ਇਸੇ ਹੀ ਤਾਕ 'ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਣ। ਹੁਣ ਦਾ ਸੱਦਿਆ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਇਹਨਾਂ ਗ਼ਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਕੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਕਦਰ ਵੀ ਡਿੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘੁੱਸਪੈਠੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੀ ਇੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਭੇਂਟ ਚੜ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਐਸੇ ਅਜੰਡੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹੋਰ ਨਿਘਾਰ ਅਤੇ

ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ।

ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੱਦਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਕਿਵੇਂ ਚਾੜਿਆ ਜਾਵੇ?

ਕੀ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਇਕ ਸੀਮਿਤ ਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ? ਚਲੋ ਮੰਨ ਲਵੋ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਾਏ ਲਵਾਂਗੇ? ਜੇਕਰ ਰਾਏ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਗਿਆ ਨਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਭ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਭਰਾ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਉਥੇ ਫਿਰ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲਗਾ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਫੇਲ੍ਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਇਕੋ ਹੱਲ ਜੋ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਧੁਨਿਕ ਟੇਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹਰ ਹਾਲ 'ਚ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਭੇਜੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀ-ਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਸੂਝਵਾਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਮਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਲਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਹਾਜ਼ਰੀਨਾਂ ਦੀ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ। ਸਾਰੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਵੀ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਜੈਕਾਰ ਲਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਵੇ। ਇਹੋ ਹੀ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਬਲਕਿ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਵੀ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ॥

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

ਸਕੱਤਰ, ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕਿੰਨੀ ਖਰੀ ਉਤਰੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ?

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ

ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਵਜੋਂ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ "ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤ ਕਾ ਬਨਾਵਣਾ ਜਹਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤ ਇਕੱਤਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਇਆ ਗਿਆ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰੇ।" ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਨੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਮੰਦਰ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰਮ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਸਕੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਆਤਮ ਜਗਿਆਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ, ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਆਚਰਯ, ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਸਫਾਖਾਨਾ, ਭੁਖਿਆਂ ਲਈ ਅੰਨਪੂਰਨਾਂ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋਹਮਈ ਦੁਰਗ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੀਆ, ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ 80ਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲ ਭਾਵ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਤੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਦਾਰ ਤੇ ਰਾਜੇ - ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਇੱਥੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣੇ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਹੈ "**ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ॥**" ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਰਵਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। "ਸੰਨ 1881 ਈ: ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਇਜਰਟਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਰਡ ਰਿਪਨ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, "ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ " ਇਹ ਸੋਚ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਗਰੇਜ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬਣੀ। 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਨਿਹੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ, ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਬਰਗਿਜ ਨੂੰ, ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਵੀ ਪਹਿਨਾਏ ਗਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰੋਪਾ ਤੇ ਸੋਭਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

-ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਰਵਰਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ, ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਵਿਭਚਾਰ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। 1920 ਤੋਂ 1925 ਈ: ਦਰਮਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਇੱਕ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। 1925 ਈ: ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਸਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਝਗੜਾ ਚੱਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ। ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਈ ਸਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅੰਗਰੇਜ ਪ੍ਰਸਤ ਸਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪੱਖੀ।

ਸਾਲ 1925 ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਥਾਨਿਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੋਲ ਸੀ, ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਕੁਲ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੇਵਲ 10 ਫੀਸਦੀ ਦਸਵੰਧ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 87 ਅਧੀਨ ਇਹ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗਠਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਤਾਰ ਦੀ ਵਾੜ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਾਗ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਗੇਟ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਸਾਲ 1944 ਈ: ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸੱਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 85 ਅਧੀਨ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ 1958 ਈ: ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 11 ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਿਆਲਾ, ਜੀਂਦ, ਧਮਤਾਨ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਹੌਲੀ - ਹੌਲੀ 81 ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਧਾਰਾ 85 ਅਧੀਨ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ 37½ ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੇਵਲ 401 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੈ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ਤਾ ਤੇ ਗਿਰਾਵਟ ਆਉਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਸਮੇਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1954 ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਵੱਲੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਤਜਵੀਜ ਤੇ ਖਰੜਾ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 1999 ਈ: ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦਾ ਖਰੜਾ, ਚੀਫ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੋਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਹੋਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰੜੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਇੱਕ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਬਣ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਖ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਖਰੜਾ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਠੰਡੇ ਬਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲਾਭ, ਧਾਰਮਿਕ ਇਕਸੁਰਤਾ ਤੇ ਭਾਰੂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਨੂੰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨਾਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਗਰਮ ਹਨ।

ਸਾਲ 1923 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 1971 ਈ: ਤੱਕ 11 ਮੈਂਬਰੀ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ 5' ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜਿਆਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖਰਾ, ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1971 ਪਾਸ ਕਰਕੇ 1974 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925 ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਹੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ 1999 ਨੂੰ ਕਰਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਖਲ - ਅੰਦਾਜੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰੀਉਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1966 ਵੀ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ 1925 ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦੇਖ- ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਸਮੇਂ 1925 ਈ: ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ 15% ਬਜਟ ਵੱਖ ਰੱਖਣ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ 76 ਕਰੋੜ ਸੀ। ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਪੈਸਾ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਟਰੱਸਟਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੱਲ ਕੋਈ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ 55 ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 140 ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਆਮ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿੱਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉੱਦਮ, ਕਾਗਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 2 ਸਲਾਨਾ ਇਜਲਾਸ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੁਣਨ ਤੇ ਬਜਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਤਾ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਾ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹਾਊਸ ਵੀ ਨਹੀ। ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਚਰਚਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਮਤੇ ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਖੁਫੀਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਊਣਤਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਥਕ ਵਿਵਾਦ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਅਸਲ ਨੀਅਤ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ, ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਆਪਸੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਖੋਂ ਤੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਵੰਡ ਵੱਲ ਕੋਈ ਉੱਦਮ ਕਰਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕਮਜੋਰੀ ਤੇ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਦੇ ਚਰਚੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਲਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਰਮ ਦੀ ਖੋਜ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ ਜਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਰਮ, ਏਕਤਾ, ਇਕਸੁਰਤਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸ਼ਰਧਾ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਿਆਦਾ, ਡੇਰਾਵਾਦ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਨਵੀਨਤਮ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਰਮ ਕਾਡਾਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। **"ਆਪਣਾ ਮੀਤ ਹਮ ਸਭ ਕੋ ਕੀਨਾ ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ॥"** ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜੇਕਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਏਕਤਾ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਪੰਥਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ, ਸਾਰੇ ਜਥੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਿਲੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਲਈ

(ੳ) ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪੂਰੇ ਗਿਆਤਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਹੋਣ।

(ਅ) ਜਦ ਤੱਕ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਹੰਗ, ਨਿਰਮਲੇ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਦਿਕ ਫਿਰਕੇ ਤੁਅਸਬ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂਈ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਣ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(ੲ) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਦਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਤਦ ਤੱਕ 'ਸੁਧਾਰ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਬੰਧ' ਸ਼ਬਦ, ਕੇਵਲ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਜੀ ਦੀ ਆਸ ਤੇ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਡਾ. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ

ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ, ਚੱਜ-ਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੁੱਚੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਜੀਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ' ਉਹ ਸੱਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਅਚਾਰ ਹੈ, ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਣਤਾ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਆਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਵੰਦਾ ਹੈ :

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥

(ਅੰਗ ੬੨)

ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਲਗਭਗ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਵਿਹਾਰ ਹਰ ਥਾਈਂ ਸਰਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਹਾਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ, ਹਲੀਮੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਨੇਕ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛੱਕਣ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੀ ਪੁਨੀਤਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋਚਦੇ ਹੋਏ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਮਾਜ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਰੰਗ ਭੇਦ, ਊਚ ਨੀਚ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਹੱਦ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ' ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦਿੱਸਣ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਦਿਸੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਇਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ।

ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਜਲ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦਾਤ ਤੋਂ ਆਪ ਵੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਤੇ ਸਰਬ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਨਿਖਾਰ ਆਵੇ, ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਨੂਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋ ਸਕਣ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ ਅਣਮੋਲ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਚਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧ੴ ਏਕਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਜੈਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸਤਤ ਦਾ ਡੰਕਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਕਮਰਕਸੇ ਕਰ ਲਏ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਰਟਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਏ। ਟੀ.ਐਲ. ਵਾਸਵਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਚੇਲਾ ਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ '੧ੴ' ਦੀ ਅਲਖ ਜਗਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕੋ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਣਿ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ॥

(ਪਉੜੀ ੨੪, ਵਾਰ ੧)

ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹਰ ਔਖ-ਸੌਖ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਝੱਲੀ। ਜੋ ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਜਾਂ ਰੁਖਾ ਸੁਖਾ ਅੰਨ ਦਾਣਾ, ਪੇਟ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਝ ਕੇ

ਭੁੰਚਿਆ। ਰੋੜਾਂ ਤੇ ਵੀ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ੁਕਰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਖ਼ੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਵਿਹਲੜ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰੀ ਭਰੇ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਹੀ ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਗ਼ਰਕ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ 150 ਤੇ ਸ਼ੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਕੇ ਕਰਮ ਫਰਮਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਕ ਬੇਕਾਰ ਤੇ ਢਾਢੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਢ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਬਖਾਨ ਕਰਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਰੂਪੀ ਪੌਸ਼ਾਕ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਆਪ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਹਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਭੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਨਾਨਕ ਗਰੀਬੜੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਚਿਆਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਹੈ :

ਹਉ ਢਾਢੀ ਵੇਕਾਰੁ ਕਾਰੈ ਲਾਇਆ ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਕੈ ਵਾਰ ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥

(ਅੰਗ ੧੫੦)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਰੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜ਼ਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਭ ਦੇ ਪਾਰ-ਉਤਾਰੇ ਲਈ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਸਨ, ਫਿਕਰਮੰਦ ਸਨ। ਇਸੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਟਨ ਕੀਤਾ। 25 ਸਾਲ ਲੱਗਾ ਕੇ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਨਾ ਦਿਨ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਰਾਤ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਢੰਢੋਰਾ ਦੇਂਦੇ ਹੀ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਧੁਰ ਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ, ਬਾਦਲੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹੀ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਭ ਕੁਝ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰੈਡਿਟ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲੀ ਸੋਚ ਦੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੜੀ ਅਜਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਅੰਜਾਣ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖਸਮ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਆਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਓਕਾਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥

(ਅੰਗ ੭੨੨)

ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਨਿਮਰਤਾ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਬੋਲ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਤਾਂ ਬੋਲਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ

ਨਾਲ ਰੰਗ ਕੇ ਸੋਧਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰਮੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਬ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਏ, ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਆਚਾਰੀਆ ਵਾਂਗਰਾਂ ਵਾਹ ਲੱਗਦੇ ਸਭ ਦੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਲਾਸੀ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਿੱਧਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾਜਨਕ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਆਉਣ ਦਾ ਸ਼ਲਾਘਾਜਨਕ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸੋਚ ਸਦਕਾ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਉਸਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਗਲਵਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਕਸ਼ ਮਿਲਿਆ, ਕਾਤਕ ਮਿਲਿਆ, ਠਗ ਮਿਲਿਆ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਮਿਲਿਆ, ਹੈਂਕੜਬਾਜ਼ ਮਿਲਿਆ, ਭਾਰਤੀ ਮਿਲਿਆ, ਅਰਬੀ ਮਿਲਿਆ, ਈਰਾਨੀ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂ ਯੂਰਪੀ ਮਿਲਿਆ, ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਨੋ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਉਥਾਨ ਵੱਲ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਦਾ-ਬਹਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਹੁਲਾਰੇ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਖਿਆਤ ਪੂਰਨੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਸਦਕਾ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦਾ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਜੁਗ ਪਲਟਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਮ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਰਬਲਤਰੀਨ ਤੇ ਅਤੀ ਸੰਖੇਪ ਵਾਟ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਰੱਬੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਕੰਠ ਕਰਵਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਦੂਰੀਆਂ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਗਏ, ਪਰਸਪਰ ਨੇੜਤਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਗਏ। ਇਹੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝਦੇ ਪਰ ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਸਭ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਆਪਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਨਾਗਰਿਕ ਵਾਂਗਰਾਂ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਕਾਰੀ ਰੁਤਬੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਗੰਢ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਜੀਣਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਜਿੰਦ ਕਰਨਾ ਇਕ ਕਰਾਮਾਤੀ ਅਮਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇਕ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਖਾਂਦਿਆਂ, ਪੀਂਦਿਆਂ, ਹੱਸਦਿਆਂ, ਖੇਡਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕੱਤਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਦੋਨਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਰਸੀਆ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਨਿਆਜ਼ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਿਤ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਬੇਫਿਕਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੁਝ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ :

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ॥
(ਅੰਗ ੧੩੪੯)

ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲਕ ਆਪਣੀ ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਸਰੂਪ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਜਨਹਾਰ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਂਡੇ ਇਕੋ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਸਾਜੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸੋਚ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਰਹੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੰਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਜ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਵੀ ਲੋੜਵੰਦ ਲੁਕਾਈ ਘੋਖੇਗੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਲਾਮਿਸਾਲ ਮਾਨਵੀ ਦੇਣ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਏਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਭਿਖਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਸ ਖਲੋਤੇ ਭਗੌੜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਦਿਆਂ ਲੱਭਦਿਆਂ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ, ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬਿਆਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ, ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰਧਾੜੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਢਿੱਡ ਦੀ ਅੱਗ 'ਤੇ ਸਤਾਇਆ ਤਾਂ ਬਗਲੀ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਜਾ ਅਲੱਖ ਜਗਾਈ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਜੁਝਾਰੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਚ ਤੇ ਖੜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਾਮਦ ਸੰਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਤ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਨਾ-ਸਮਝੀ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕੇਗੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਵਾਦ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਵੱਲ ਅਗ੍ਰਸਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਗੁਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸਮਝ ਜ਼ਮਾਨਾ ਕੀ ਜਾਣੇ।
ਜਿਨੇ ਸਭ ਜਗ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਆਪਣਾ, ਬੇਗਾਨਾ ਕੀ ਜਾਣੇ?

(ਸਫ਼ਰੀ)

☆☆☆

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭੈਣੋ ਤੇ ਭਰਾਵੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ?

ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੇਸਾਂ ਬਦਲੇ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾਉਣਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸਾਂ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣਾ, ਚਰਖੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚਿਰਵਾਏ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਉਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ?

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ !

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ ! ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕੋ ਅਤੇ ਇਸ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਓ !

ISSUE-51 January/March 2013

English

- Editorial
- Basant Ki var
- On Valentine Day - The Song Of Love
- Turban issue in France
- Sanstha's Members in Shock
- Child Khalsa SAGA Competition 2012
- Hard work is the key to success
- Sydney hosts award winning play
- "Payedaan - Doormat" by Naatshaala

Punjabi

- ਪੰਥ - ਤੇਰਾ ਦਰਦੀ ਕੌਣ?
- ਰੱਬਾ ਮੇਹਰ ਕਰੀਂ
- ਸੰਸਥਾ ਦੇ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰਾ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵੱਖਰੀ
- ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਚੱਕੀ 'ਚ ਪਿਸ ਰਿਹਾ ਮੁਲਕ
- ਕੁੱਝ ਹਾਸਾ ਕੁੱਝ ਸੱਚ

हिन्दी

- भारतीय संस्कृति को गुरु गोबिंद सिंघ जी की देन
- भगत तेरै मनि भावदे......

ISSUE-52 January/March 2013

English

- Editorial
- A Visit to Bhai Vir Singh Asthan at Amritsar
- Asa Ki Var
- On the Martyrdom Day of Guru Arjan Dev Ji Know about Sukmani Sahib

Punjabi

- ਆਵਾਜ਼ਿ-ਏ-ਪੰਥ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਦੋਂ ?
- ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ.....
- ਦਿੱਲੀ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਡਰਨ ਸਿੰਘਣੀ
- 'ਨਾਸਾ' ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

हिन्दी

- महाकुंभ और गंगा बारे कुछ विचार
- 'दीवाने ग़ालिब संस्कृत में......

ISSUE-53/54 January/March 2013

English

- Editorial
- Asa Ki Var
- Self Confidence leads to Success
- The Three Sikhs who made....
- The Most Powerful
- Waheguru is Always True

Punjabi

- ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਕਾਸ ਕੈਂਪ
- ਸਿੱਖ ਮਾਪੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ
- ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ
- ਖੂਬ ਤੇਰੋ ਨਾਮੁ
- ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਕੇਸ

Hindi

- ऐसे होते हैं गुरु के सिक्ख
- गुरमति संगीत की उत्पति और सिद्धांत
- पंजाब की अल्पज्ञात संकेत कवित्री

ISSUE-55 January/March 2014

English

- Editorial
- Dr. Bhagat Singh Thind
- Bilaval Ki Var
- Aam Aadmi and Gurbani
- A Unique Camp on Leadership

Punjabi

- ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ
- ਮੇਹਰ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ?
- ਤਿਨ ਬਸੰਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ
- ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਸਤੂਆਣਾ
- ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ?
- ਪੰਥਕ ਤਾਲਮੇਲ ਸੰਗਠਨ ਦਾ
- ਆਵਾਜ਼-ਏ-ਪੰਥ ਸਮਾਗਮ
- ਮਤੇ

Hindi

- तोर भजन की रहै पिआसा
- सिख धर्म को गुरु गोबिन्द सिंघ जी की देन

ISSUE-56 April/June 2014

English

- Editorial (By S.J.S Pall)
- The Sikh Vision of Peace (by-Wazir Singh)
- Dastaan E Sikhi (S.S. Ahluwalia)
- Global Sikh Vision 2025 (By S.J.S Pall)
- Challenges Facing Sikhism and Their Solutions (By Dr. Raghbir Singh Bains, Canada)
- Global Vision and Sikh
- Youth-need for value Education (By Dr. Pushpinder Singh)
- How we see ourselves in 2025 (By Harpreet Singh, Ludhiana)
- Role of the Educational Institutions. (By Ranjodh Singh)
- World Sikh Vision 2025 (By Prof. Balwinder Singh)

Punjabi

- ਦੇ ਲੰਮੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ (ਪ੍ਰੋ. ਮਨਰਾਜ ਕੌਰ)
- ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ (ਡਾ. ਸਰਬਜੋਤ ਕੌਰ)
- ਇਕਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਸੰਕਟ (ਸ.ਪ.ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਕੁਲਪਤੀ)
- ਸਿੱਖ ਵਿਜ਼ਨ 2025-ਸਾਰਥਕਤਾ (S. Karamjit Singh Aujla)
- ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੀ ਕਰੀਏ ! (ਸ੍ਰ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਜ)
- ਗਲੋਬਲ ਸਿੱਖ ਵਿਯਨ (Jallandhar)
- ਸੁਹਾਵਦਾ 2025 (ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ)

Hindi

- बुद्धि बल-स्वामी ईश्वरानन्द शास्त्री

ISSUE-57/58 July/Dec. 2014

English

- Editorial
- Self introduction by EcoSikhs
- A Dream of Global Sikh Vision

Punjabi

- ਦਸਤਾਰ
- ਕੇਸ : ਵਡਮੁੱਲੀ ਦਾਤ
- ਗਲੋਬਲ ਸਿੱਖ ਵਿਜ਼ਨ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਅਨੋਖਾਪਨ
- ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ
- ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਜੰਗ....
- ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਰਾਕ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੈਰਾਨ।
- ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ
- ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ
- ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ
- ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਯਨ
- ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਨਾਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ

Hindi

- आत्म-सुख
- श्री गुरु ग्रंथ साहिब में आवागमन संबंधी आए विचार
- बंदी छोड़ दाता और बंदी छोड़ दिवस
- किव सचिआरा होईऐ - गुरु नानक

ISSUE-59 January/March 2014

English

- Editorial (By S.J.S Pall)
- Importance of Asparagus in Cancer Treatment
- Turning thought into spoken words Rhetoric vs Dialectic
- What India can learn from Guru Gobind Singh

Punjabi

- ਸੰਸਥਾ ਦਾ 25ਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਚਾਈਲਡ ਸਾਗਾ 2014 ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ
- ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ
- ਮਹਿੰਗਾਈ (ਕਵਿਤਾ)
- ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ
- ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ
- ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- ਪੰਥਕ ਤਾਲਮੇਲ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਵਧਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫਲਾ
- ਰੱਬਾ ਮੇਹਰ ਕਰੀਂ (ਕਵਿਤਾ)

Hindi

- विनम्रता की मूरत : नवाब कपूर सिंघ
- पंजाबी प्रेमगाथा मिर्जा साहिब की साहिबा
- रामायाण के राम : आज के सन्दर्भ में
- महिलाओं के खिलाफ अत्याचार

ISSUE-60 April/June 2015

English

- Editorial
- An Analytical Study of E-Resources
- Why the Sikh girl must marry a Sikh boy?
- How to Improve the Polluted
- Environment in Our Country

Punjabi

- ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ. ਸੀ. 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸਿੱਖ ਡੇਅ ਪਰੇਡ
- ਹਉਮੈ ਤੇ ਵਿਕਾਰ
- ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪਰੇਡ
- ਦਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਦਾਨ ਹੈ—ਖ਼ੂਨਦਾਨ
- ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ
- ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੜ੍ਹੋਂ ਮੁਕਾਇਆ ਜਾਏ ?
- ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ
- ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਉਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?
- ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ???

Hindi

- राजनैतिक दल और महिला आरक्षण
- सुख के लिए दुख ही शिक्षक और परीक्षक है

ISSUE-61 July/September 2015

English

- Editorial (by S.J.S. Pall)
- Banda Bairagi-as Singh Bahadur and Badshah
- Did you know the facts about Sikhs?
- Sahaskriti Salokas
- Trip to Dubai
- The Role of Sikhs in 1965 War With Pakistan

Punjabi

- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰ
- ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ
- ਮੇਹਰ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ?
- ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖੇਚਲ ਕਿਉਂ ?

Hindi

- गीता और व्यवसाय आचार नीति
- भारत में पत्रकारिता का इतिहास
- भाई तारू सिंघ जी शहीद

ISSUE-62 Oct/Dec 2015

English

- Regarding intolerance (Editorial)
- Revised Singh Sabha Movement is the need of the times
- Reviving the Concept of Sarbat Khalsa

Punjabi

- ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ 'ਤੇ ਅਸਰ
- ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸਮਾਗਮ
- ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ—ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ।
- ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ
- ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ

Hindi

- हिन्दी सूफी काव्य में संगीत का महत्त्व

ISSUE-63 January/March 2016

English

- Editorial - Forgetting our role and Position
- Salok - Pawan Guru Pani Pita, Mata Dhart Mahat
- Dastar-Our Crown
- Fifty Golden Years (Poem)
- Remembering Sardar Bhagat Singh
- Tribute to a great soul, maj. K.S Bhasin ji

Punjabi

- ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ
- ਨਿਦਾ ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ ਇਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਤ
- ਗੱਲ ਬਹਾਰਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ
- ਦੂਧੁ ਕਟੋਰੈ ਗਡਵੈ ਪਾਨੀ
- ਸਾਗਾ 2015 ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ

Hindi

- संस्था की दुबई यात्रा

ISSUE-64/65/66 April/Dec 2016

English

- Editorial

- Award winnering essays
- Be Positive (Poem)
- Sikhism is An Inherited Process.
- The Role of the Army of the Tenth Master in World Wars
- Guru Nanak's Concept of God
- We will miss them
- Senior Citizen,s Day Celebrated

Punjabi

- ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੋਨਕਲੇਵ
- ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ (ਪੱਤਰ)
- ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ
- ਮਾਂ (ਕਵਿਤਾ)
- ਕੀ ਪੰਥਕ ਤਾਲਮੇਲ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ
- ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ
- ਚਾਈਲਡ ਸਾਗਾ 2016

Hindi

- गुरु गोबिंद सिंघ जी का चमकौर और माछीवाड़े में बिताया समय

ISSUE-67 January/March 2017

English

- Editorial
- The Role of the Army of the Tenth Master in World Wars
- Guru Gobind Singh and His Mission
- Our Directory
- List of 500 Sikh Role models

Punjabi

- ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ
- ਪੰਜਾਬ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ
- ਕਰਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ

Hindi

- दशमेश श्री गुरु गोबिन्द सिंघ जी का मानवतावादी संदेश

ISSUE-68 June/July 2017

English

- Editorial
- Sukhmani Sahib at a Glance
- Remembering the 5th Guru on his martyrdom day
- ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ ਆਇ ਮਿਲੁ ਤੂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ॥
- Martyrdom of Guru Arjun Dev Ji :
- The Concept of Five Symbols of an Ideal Khalsa

Punjabi

- ਕੁਝ ਸੁਨਹਿਰੇ ਪਲ.......ਬਣੇ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ।
- 500 ਸਿੱਖ ਰੋਲ ਮਾਡਲਜ਼ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਪੁਸਤਕ

Hindi

- रामचरितमानस-जीवन मूल्यों के परिप्रेक्ष्य में

ISSUE-69 July-September 2017

English

- Editorial
- Gursikh and his Qualities in the words of Bhai Gurdas
- The Concept of Charity

Punjabi

- ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨਾ ਭੁਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸਵਾਰੀਆਂ
- ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
- ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
- ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਭਗਤੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ
- ਕੁਝ ਦਿਨ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿਚ

Hindi

- खालसे का स्वरूप
- स्वतंत्रता संग्राम में सिक्खों का योगदान

ISSUE-70 Oct-Dec 2017

English

- Meeting the people on Goodwill Tour
- The Doctrine of "Guru Granth-Guru Panth"
- Harking Back :
- The Distinctiveness of Sikhs
- Sheikh Farid's Teachings and Gurmat
- Why Ask Unnecessary Questions?

Punjabi

- ਕਿਸਮਤ (ਕਵਿਤਾ)
- ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਿਲਾ ਕੀਰਤਨੀਆ
- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ

- ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ
- ਅੱਜ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ (ਕਵਿਤਾ)

Hindi

- कैसे मनाते हैं कैनेडा में हैलोवीन का त्यौहार
- दीवाली के मौके पर एक खास- (कविता)

ISSUE-71/72 January-June 2018

English

- Editorial
- For the Kind Attention of All
- Singh Style-Where fashion and faith come together
- Our Forthcoming Programmes
- The Sikh empire - Treaty with a King
- It's not all BHANGRA !
- Poor Persom's Plight
- Young age in rage

Punjabi

- ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਲਿਬਾਸ
- ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ 'ਵੇਦ ਵਿਆਸ' ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
- ਦਾੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ?
- ਥਾਇਰਾਇਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ
- ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ?
- ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ
- ਰੂਹਾਨੀ ਅਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਰੋਜ਼ਾ
- ਵਾਤਾਵਰਨਿਕ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਵਿੱਖ

Hindi

- स्टीफन हॉकिंग के आखिरी शोध पत्र से खुल सकेंगे अन्य ब्रह्मांडों के राज
- गुरु गोबिंद सिंह जी की जीवनी

ISSUE-73 July-September 2018

English

- Editorial
- Let The Good Sense Prevail
- Why "Turban man" slur directed at....
- When the light is dimmed......
- Similarity between the Utterances of Bhagt Kabir.....
- Sikhism's five article of faith inspire responsibility

Punjabi

- ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕਦੇ ਡੇਰਾਵਾਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ?
- ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਸਚਿਆਰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?
- ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਰਹਿੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ
- ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਕਵਿਤਾ)
- ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਜਰਨੈਲ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ
- ਕਿਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਨਾਵਾਂ ਮੈਂ (ਕਵਿਤਾ)
- ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭਿ ਦੁਖਿ ਜਾਇ॥

Hindi

- क्या 'बाबा या 'संत' शब्द सिक्ख के नाम के आगे लगना चाहिये?

ISSUE-74 October-Dec. 2018

English

- Editorial
- Effective Parchar for Sikh Youth
- Be Positive (Poem)
- International Peace Bridge
- Connecting Kartarpur in Pakistan and Dera Baba Nanak in India
- Learning how to cope with hearing loss
- The flawed idea of Khalistan

Punjabi

- ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
- ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ?
- ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ
- ਸੋਈ ਮਰਦੁ ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ
- ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸੰਕਟ : ਦਿੱਖ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ
- ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

Hindi

- गज़ल
- पर्यावरण शिक्षा और जागरुकता
- दिवाली (कविता)

☆☆☆

नानक कै घरि केवल नामु

रमेश सिंह

गुरु नानक देव जी का इस दुनिया में आगमन 1469 ई. में तलवंडी ग्राम में (अब पाकिस्तान में) हुआ था जो ननकाणा साहिब के नाम से विख्यात है। उनके पिता थे महता कालू और माता थी तृप्ता जी। जब गुरु जी इस संसार में आये तो चारों ओर हाहाकार मचा हुआ था, जनता त्राहि-त्राहि कर रही थी। एक तो शासक वर्ग के अत्याचारों से लोग त्रस्त थे तो दूसरी ओर धर्म के ठेकेदार धर्म के नाम पर लोगों को लूट रहे थे, धर्म बस कर्मकांड बन कर रह गया था और सिद्ध पुरुष जिन पर लोगों को धर्म की वास्तविकता से अवगत कराने का दायित्व था, वे पर्वतों पर निवास करने लगे थे। आम मनुष्य जहां तन की मार से बेहाल था, वही आत्मबल से भी हीन हो चुका था। जनता को राह दिखाने वाला, सहारा देने वाला, उसकी आवाज सुनने वाला, उसके आंसू पोंछने वाला, उसके दुख-दर्द का भागीदार बनने वाला, उसे गले लगाकर प्यार करने वाला, कोई न था। इस दयनीय अवस्था में लोगों का मसीहा बनकर अवतरित हुए गुरु नानक देव, प्रभु ने उन्हें जनमानस को प्रभु मार्ग दिखाने के लिए भेजा। भाई गुरदास (सिक्ख जगत के वेद-व्यास) लिखते हैं ''सुनी पुकार दातार प्रभु गुरु नानक जग माहि पठाया'', तथा गुरु जी ने स्वयं बुलंद आवाज में कहा -

''नीचा अंदरि नीच जाति नीची हू अति नीचु॥
नानकु तिन कै संगि साथि वडिआं सिउ किआ रीस॥
जिथै नीच समालीअनि तिथै नदरि तेरी बखसीस॥''

(अंग १५)

(अर्थात् समाज की नज़रों में जो निम्न से निम्न वर्ग के लोग हैं, अति नीच कहलाते हैं, मैं उनका पक्षधर हूँ, मेरा बड़े लोगों से क्या वास्ता? क्योंकि जहां (तथाकथित) नीच रहते हैं वहां प्रभु की कृपा बरसती है, और जब समय आया तो गुरु जी ने यह कर दिखाया - वे भाई लालो (एक गरीब बढ़ई), जो उन्हें याद किया करता था, के घर जा पहुंचे और उसी शहर के एक जमीन्दार मलिक भागो का आतिथ्य यह कह कर ठुकरा दिया कि तुमने गरीबों का खून चूस कर धनोपार्जन किया है।

गुरु जी ने जहां एक ओर शासकों के जुल्मों के खिलाफ आवाज उठाई, बाबर को यह कह कर ललकारा कि वह पाप की बारात लेकर काबुल से आया है, और हिन्दुस्तान की निरीह जनता पर जुल्म ढा रहा है-

''पाप की जंञ लै काबलहु धाइआ
जोरी मंगै दानु वे लालो॥''

(अंग ७२२)

वहीं दूसरी ओर धर्म का ढिंढोरा पीटने वाले काजी और ब्राह्मण दोनों को यह कहने में संकोच नहीं किया कि आप केवल धर्म का दम भरते हैं, पर आपकी बातों में अब कोई दम नहीं (क्योंकि आपका जीवन धर्म का प्रतीक नहीं), आप पर (माया) शैतान हावी हो गया है। सत्य का पक्षधर बनने की खातिर जेल में बंदी बने और सत्य का झंडा बुलंद करने की ताकत प्रदान की लोगों को, खुद आगे आकर लोगों को वह नेतृत्व प्रदान किया जिसकी उन्हें जरूरत थी।

जब तक मनुष्य में आत्मबल न हो तब तक वह जीवन की चुनौतियों का सामना नहीं कर सकता। धर्म में ही वह शक्ति है, वह ज्ञान है जो इंसान को सही दिशा व दशा प्रदान करती है कि वह चुनौतियों से घबराता नहीं, अपितु डट कर उनका सामना करता है और उन पर विजय प्राप्त करता है। गुरु जी ने हिन्दू और मुसलमान दोनों को धर्म की वास्तविकता से परिचित कराया-धर्म कर्मकांड नहीं, एक जीवन पद्धति है जो मनुष्य को सत्य मार्ग का पथिक बनाती है, सत्य को जानने से भी अधिक महत्वपूर्ण है सत्य मार्ग पर चलना-

''सचहु ओरै सभु को उपरि सचु आचारु॥ ५ ॥''

(अंग ६२)

अर्थात् सत्य सर्वोपरि है पर उससे भी ऊपर है सत्य का आचरण। उन्होंने हिन्दुओं को सही अर्थ में हिन्दू तथा मुसलमानों को सच्चा मुसलमान बनने का उपदेश दिया। गुरु जी ने प्रभु की एकता की बात समझाई कि सारी सृष्टि का सृजनहार प्रभु तो ''एक'' है, हम उसे अल्लाह कहें या राम, या और कोई भी नाम दें। फिर धर्म के नाम पर लड़ाई क्यों? इसीलिए जब उन्हें नमाज पढ़ने के लिए मस्जिद में आमंत्रित किया गया तो वो सहर्ष तैयार हो गए यह दृढ़ कराने के लिए कि सारी मानवता का धर्म तो एक है- प्यार तथा हम सबकी जाति भी एक है- मानवता ! हिन्दू और मुसलमान दोनों को एक स्थान पर लाने वाले वे पहले धर्म पिता थे, इसलिए दोनों ने उन्हें अपना मानते हुए कहा -

''नानक शाह फकीर।
हिन्दू का गुरु मुसलमान का पीर।''

मनुष्य अवगुणों की खान है, प्रभु गुणों के सागर हैं। आदर्श मानव की यात्रा अपने अवगुणों की पहचान से शुरू होती है, जैसे-जैसे मनुष्य उनसे परिचित और लज्जित होकर उनका त्याग करता है तथा गुणों को धारण करता है, वह प्रभु के निकट होता जाता है, यही यात्रा है प्रभु-मार्ग की। गुरु जी ने आदर्श मानव का जो खाका प्रस्तुत किया दुनिया के सामने, उसके तीन स्तंभ थे - ''नाम जपना'', ''किरत करना'' (रोज़ी-रोटी कमाना) और ''वंड छकना'' (बांट कर खाना)। नाम जपने का सरल शब्दों में अर्थ है प्रभु के उपदेशों पर जीवन ढालना। प्रभु की बातों को सुनना, गाना, प्रवचन करना काफी नहीं, अत्यधिक अहम् बात है उन पर अमल करना। गुरु जी ने कहा, ''नानक कै घरि केवल नामु'' अर्थात् भाई मेरी समझ से तो अमल, अमल, अमल बस अमल कर के ही हम प्रभु तक पहुंच सकते हैं। जब तक प्रभु उपदेशों पर अमल नहीं करते हमारा जीवन सुखमय, शांतिमय, आनंदमय नहीं हो सकता क्योंकि इन सब का स्रोत प्रभु हैं। गुरु जी से जब मक्का में यह सवाल पूछा गया कि हिन्दू और मुसलमान दोनों में बड़ा कौन है तो उनका उत्तर था जो भी शुभ अमल नहीं करेगा उसका जीवन दुखमय होगा, उसे जीवन में रोना पड़ेगा भले ही उसका धार्मिक लेबल कुछ भी हो। गुरु जी ने लगभग 25 साल संसार के विभिन्न हिस्सों का भ्रमण कर यह दृढ़ कराने की कोशिश की कि यदि हमारा जीवन प्रभु उपदेशों पर अमल नहीं करता तो धर्म के नाम पर हम जो भी कर रहे हैं वह मात्र कर्मकांड बन कर रह जायेगा। आईये जरा गुरु जी के उपदेशों की एक छोटी-सी झलक लें :-

1. नाम बिना नही जीविआ जाइ'' (नाम, अर्थात् गुरु उपदेशों पर अमल किये बिना कोई सुखमय नहीं हो सकता)।

2. ''नामु बिना कैसे आचार'' (नाम के बिना

आचरण शुद्ध कैसे हो सकता है।)

3. ''पूजा कीचै नामु धिआईऐ बिनु नावै पूज न होई'' (नाम अर्थात् प्रभु उपदेश पर अमल किये बिना पूजा का क्या अर्थ? नाम के बिना पूजा हो ही नहीं सकती)।

4. ''जपहु त एको नामा।। अवरि निराफल कामा'' (भाई, तुम्हारा पूरा ध्यान प्रभु उपदेशों के पालन में रहना चाहिए वरन् मानव जीवन व्यर्थ चला जायेगा)।

5. ''नामहीन कालख मुखि माइआ'' (भाई अगर प्रभु उपदेशों पर अमल नहीं करोगे तो माया की कालिख तुम्हारे मुँह पर लग जायेगी- हम प्रतिदिन देखते हैं कैसे बड़े-बड़े नेता, अभिनेता, IPS अफसर, जज, व्यापारी, वैज्ञानिक, डाक्टर.... माया के जाल में फंस जाते हैं)।

व्यक्ति उसी की बात मानता है जिससे वह प्यार करता है - हम अपने बच्चों की बातें मानते हैं, पति-पत्नी, भाई-बहन, मां-बाप, समाज के लोग, समाजिक रीति-रिवाजों को मानते हैं क्योंकि हमें उनसे प्यार है, गुरु साहिब ने कहा जिसे प्रभु से प्यार होगा वह प्रभु की बात मानेगा उसे जीवन में अपनायेगा। यदि मैं प्रभु के उपदेशों पर अमल नहीं करता तो मेरे इस कहने का कोई अर्थ नहीं कि 'मैं तो प्रभु को मानता हूँ, मुझे प्रभु से प्यार है।'' प्रभु का उपदेश मुझे सिखाता है विनम्रता धारण करो, सारी मानवता को (सारे भेदभाव भुलाकर) प्यार करो, अहंकार छोड़ो, मैं-मेरी से प्यार तोड़ो, काम-क्रोध-लोभ-मोह में मत फंसो, निंदा-चुगली, ईर्ष्या-द्वैष, वैर-विरोध से दूर रहो......, यदि मैं इन्हें अपने दैनिक जीवन में धारण नहीं करता तो मेरे नाम जपने, मेरे सुमिरन करने का क्या अर्थ? इस तरह समझ कर जो नाम जपता है उसकी जिन्दगी सुखमय, आनंदमय, प्रेममय, चिंतारहित, शिकायत रहित हो जाती है। वह प्रभु की आज्ञा को सहर्ष स्वीकार्य करता है और इस प्रकार नाम जपकर, भवसागर से पार हो जाता है, इसीलिए गुरु जी ने कहा था-

''तेरा एकु नामु तारे संसारु।। मै एहा आस एहो आधारु।।''

(प्रभु केवल तुम्हारा नाम ही हमें संसार-सागर से पार करा सकता है, अतः मैंने इसी पर आस टिकाई है और यही मेरे जीवन का आधार भी है)।

सीधे-सरल शब्दों में ''नाम जपना'' का अर्थ कुछ इस प्रकार समझ सकते हैं : ''अपने दुख में रोने वाले मुस्कुराना सीख ले। दूसरों के दर्द पे आंसू बहाना सीख ले। जो खिलाने में मज़ा है, आप खाने में नहीं। जिन्दगी में दूसरों के काम आना सीख ले। कर गरीबों का भला और बदनसीबों पे रहम। सेवा में भगवान है तू दर्द पाना सीख ले। काम तेरा हो भलाई मुख में तेरे राम हो। बस इसी जीवन में तू जीवन बिताना सीख ले।''

''किरत करना'' का अर्थ है अपनी आजीविका मेहनत और ईमानदारी से कमाना। प्रभु चाहते हैं कि यह सृष्टि चलती रहे, इसलिए गुरु साहिब ने कहा, हमें उसकी आज्ञा को मानते हुए इस शरीर का पालन, और अपने परिवार का भरण-पोषण करने के लिए अपनी रोज़ी-रोटी पूरी मेहनत और ईमानदारी से कमानी चाहिए। हमें निठल्ला नहीं बनना है, इसलिए श्रम करना जरूरी है और बेईमानी से समाज में अराजकता फैलती है, इसलिए पूरी ईमानदारी से अपना काम करना है। गुरु साहिब की शिक्षा है -

''घालि खाइ किछु हथहु देइ।।
नानक राहु पछाणहि सेइ।। १ ।।''

(धर्म का मार्ग तो यही है कि व्यक्ति मेहनत और ईमानदारी से कमाये और फिर बांट कर खाये)। साथ ही, नाम जपने वाला, अर्थात् प्रभु से प्रेम करने वाला, कैसे उसके आदेशों और उपदेशों की अवहेलना और उल्लंघना करते हुए बेईमानी, ठगी, चोरी, हेरा-फेरी, जालसाजी.....कर सकता है। क्योंकि गुरु का उपदेश है-

''हकु पराइआ नानका उसु सूअर उसु गाइ॥''

दूसरे का हक मारना हिन्दू के लिए गोमांस और मुस्लिम के लिए सूअर खाने के बराबर है। गुरु जी ने खुद ''किरत करना'' के सिद्धान्त पर अमल करते हुए अपने जीवन में नौकरी भी की, खेती भी की, व्यवसाय भी किया गृहस्थी बने और अपने गृहस्थ जीवन का निर्वाह करते हुए ''नाम जपना'' की शिक्षा का व्यवहारिक रूप संसार के सामन प्रस्तुत किया।

''वंड छकना'' का अर्थ है बांट कर खाना। गुरु साहिब का आशय यह था कि नाम जपने वाला अर्थात् प्रभु-प्रेमी कैसे अपने अगल-बगल की दुनिया के दुख दर्द से उदासीन रह सकता है। इसलिए उन्होंने कहा, जीवन का सारा समय सिर्फ अपने कल्याण पर ही न लगा देना भाई, समय को बांटना दूसरों का भला करने में, तुम्हारे पास जो कुछ भी है प्रभु की देन है, इसे बांटना। लोगों का दुख-दर्द बांटना, दूसरों को सुख बांटना, भूखों में भोजन बांटना, वस्त्र-विहीनों में वस्त्र बांटना, रोगी को दवा बांटना, उदास को खुशी बांटना, कंगाल को धन बांटना, सबको प्रेम बांटना, सबको अच्छाई बांटना, सबको गुण बांटना, जो प्रभु से दूर हैं उनमें नाम बांटना....इस तरह सारी जिन्दगी बांटते रहना क्योंकि बांटने में सुख है, बांटने में आनंद है। वस्तुत : ''किरत करना'' और ''वंड छकना'' ''नाम जपना'' के ही अभिन्न अंग हैं।

इस प्रकार की जो जीवन शैली अपनाएगा उसका मानव जीवन धन्य-धन्य हो जाएगा, वह इस लोक में तो सुखी रहेगा ही, उसका परलोक भी संवर जाएगा। अगर वह अपना पूरा जीवन प्रभु-उपदेशों को समर्पित कर दे तो उसका जन्म-मरण का चक्र ही समाप्त हो जाएगा। प्रभु कृपा करें, गुरु नानक देव जी का प्रकाशोत्सव मनाते हुए मेरा जीवन उनके उपदेशों को समर्पित हो जाए, यही प्रार्थना है।

☆☆☆

Heartiest Greetings on the occasion of
550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji
and best wishes from Kes Sambhal Parchar Sanstha
for bringing out the 75th special issue of Jeewan Rishma.

संस्था के सदस्यों की अण्डेमान यात्रा

स.सुरिन्द्रजीत सिंह पाल

केस संभाल प्रचार संस्था द्वारा पिछले 20 सालों में धर्म प्रचार के लिए किए गए कई तरह के कार्यक्रम शामिल हैं। जिन में से कुछ कार्यक्रम ऐसे हैं जो संस्था सिर्फ अपने सदस्यों तथा उनके परिवारों के लिए बनाती है, जैसे कि आजकल दिल्ली में महीने में दो बार श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के सहज पाठ की क्रमानुसार विचार-चर्चा की जाती है। इस तरह ही संस्था ने कुछ यात्राएँ संस्था के सदस्यों के लिए तथा उनके परिवारों के लिए आयोजित की थीं। इन यात्राओं के द्वारा जहां संस्था ने गुरुद्वारों में जाकर कीर्तन तथा कथा-विचार के कार्यक्रम किए, वहां ही सिक्ख इतिहास से जुड़े हुए स्थानों के बारे में जानकारी प्राप्त की। यात्राओं की इस श्रृंखला में पाकिस्तान के गुरुद्वारा साहिबान की यात्रा, श्री हजूर साहिब तथा अन्य गुरुद्वारों की यात्रा, यूरोप के कई देशों की यात्रा, पश्चिमी ऐशिया के देशों की यात्रा तथा दुबई की यात्रा के बाद इस साल फरवरी महीने में अण्डेमान टापू की यात्रा का कार्यक्रम बनाया गया। अण्डेमान टापू अण्डेमान व निकोबार के टापुओं के समूह का एक हिस्सा है। कुछ टापू अण्डेमान में स्थित हैं तथा कुछ अन्य टापू निकोबार के इनाके में स्थित हैं जो इण्डियन ओशन तक जाते हैं। निकोबार के टापुओं में पर्यटक नहीं जाते क्योंकि वहां आदिवासी रहते हैं जो किसी को आने नहीं देते। समस्त टापुओं की राजधानी पोर्ट ब्लेयर अण्डेमान टापू में स्थित है। अण्डेमान जाने का एक साधन है, हवाई यात्रा, जो कोलकाता व चेन्नई दोनों तरफ से की जा सकती है।

हम विस्तारा ऐयरलाइन के जहाज द्वारा चेन्नई के रास्ते पोर्ट ब्लेयर गए। 13 फरवरी 2019 को हमारा 17 व्यक्तियों का ग्रुप सुबह 6:00 बजे ही इन्दिरा गांधी इंटरनैशनल ऐयरपोर्ट पर पहुँच गया था, चाहे हमारी उड़ान लगभग 8:30 बजे थी, पोर्ट ब्लेयर लगभग 1:30 बजे पहुँच कर हमने होटल में सामान रखा तथा थोड़ी देर बाद ही पोर्ट ब्लेयर के सुप्रसिद्ध स्थान सैल्यूलर जेल देखने के लिए चले गए। यह वह जेल है जहां देश की आज़ादी के लिए लड़ने वाले हजारों देश भक्तों को रखा गया तथा यातनाएं दी गईं। जिस कारण बहुत सारे लोग शहीद हो गए। शहीदों में बहुत सारे बंगाली तथा पंजाबी शामिल थे जिन में से बहु संख्या सिक्खों की भी थी। यदि सिक्खों की जनसंख्या के हिसाब से देखा जाए तो सबसे ज्यादा शहीद होने वाले सिक्ख ही थे। इस जेल में भेजने वालों को काले पानी की सज़ा होती थी क्योंकि, यहां चारों तरफ समुद्र था, और कोई आबादी नहीं थी, किसी तरह की कोई सुविधा नहीं थी जिस कारण अपने वतन तथा परिवार से दूर होने का सदमा ही दिमाग व मन को बहुत प्रभावित करता था। काले पानी से भाव यह नहीं कि वहां समुद्र का पानी काला है अपितु वहां का पानी काल के निकट ले जाता है। जिनको काले पानी की सजा हुई वे वहां से जीवित नहीं लौटे। यह तीन मंजिला जेल अंग्रेजों ने 1906 में बनाई थी तथा आज इसको नैशनल मैमोरियल का खिताब प्राप्त है तथा लाखों लोग इसको देखने

आते हैं तथा शहीदों को श्रद्धांजलि देते हैं। हमने सैल्यूलर जेल की एक गैलरी तो देख ली पर दूसरी गैलरी नहीं देख सके क्योंकि 4:00 बजे उसकी एंट्री बंद हो जाती है। पर जेल की तंग कोठरियां, टार्चर घर तथा फांसी वाली कोठरी देखकर शहीदों के प्रति हमारा सिर झुक गया। किस तरह उन से कोल्हू के बैल की तरह तेल निकालने का काम लिया जाता था तथा खाने को सिर्फ नारियल के कुछ टुकड़े ही मिलते थे, जरा-सी ढील दिखाई तो कौड़ों की मार पड़ती थी। शहीद स्मारक के पास एक बहुत बड़ा खुला हाल है जिसमें अंधेरा पड़ने पर दो बार सैल्यूलर जेल की कहानी लाइट एण्ड साऊंड शो द्वारा दिखाई जाती है। वहां खड़ा एक पुराना पेड़ इस शो के पात्र के तौर पर बताता है कि उसने कैदियों को कितने बुरे हालातों में गुजरते हुए देखा है। सिर्फ अंग्रेज सरकार ने ही नहीं अपितु दूसरे विश्व युद्ध के समय यहां जापानियों का कब्जा होने के बाद जापानियों ने भी इन कैदियों पर बड़े अत्याचार किए। लाईट एण्ड साऊंड शो देखने के बाद हमें ऐसे महसूस हुआ कि जैसे गैलरी में तथा शो दौरान, पंजाबियों की भूमिका को ठीक ढंग से नहीं दर्शाया गया। सिर्फ दो-चार तस्वीरें ही सिक्खों की गैलरी में मौजूद थी तथा शो दौरान भी भगत सिंघ के एक साथी का जिक्र ही किया गया था, जो भूख हड़ताल में शामिल था। जेल के बाहर जो वीर सावरकर पार्क बनाया गया है तथा जिस में कुछ देश भक्तों की प्रतिमाएं लगाई गई हैं वहां भी हमें सिर्फ एक ही सिक्ख की प्रतिमा नज़र आई बाबा भान सिंघ जी की।

अगले दिन हम फेयरी द्वारा अण्डेमान के दूसरे टापू हैवलोक चले गए तथा वहां हमने वहां की प्रसिद्ध बीचिज़ पर जाकर आनंद प्राप्त किया। यह टापू पोर्ट ब्लेयर से 54 किलोमीटर की दूरी पर है तथा यहां सुप्रसिद्ध बीच है बीच नं 7 जिसको राधा नगर बीच कहा जाता है। एक बीच जिसका नाम ऐलिफैंटा है, पर जाने के लिए नाव पर जाना पड़ता है, हम वहां भी गए तथा काफी समय व्यतीत किया। अण्डेमान की बीच को मिला कर हम पहले तीन दिनों में चार बीचिज़ पर जा चुके थे। हर जगह बड़ी चहल-पहल थी तथा पानी भी स्वच्छ था जिस में लोग दूर तक जाकर नहा रहे थे या चित्र खिंचवा रहे थे। क्योंकि वहां गर्मी बहुत थी इसलिए पानी में जाने का अपना ही आनंद था। हम दिल्ली से तो गर्म कपड़े पहन कर चले थे पर वहां तो धूप में बहुत पसीना आ रहा था, सिर्फ छाया में ही बैठा जा सकता था। ऐलिफैंटा बीच पर पानी में जाकर कई तरह की गतिविधियां करने का मौका उपलब्ध था। इन में पानी के अंदर नीचे जाकर नीचे की वनस्पति तथा जीव-जंतुओं को देखना, नाव द्वारा विभिन्न प्रकार की पानी में खेलें करनी, तेज मोटरबोटस में घूमते हुए पानी का आनंद लेना तथा एक नाव की यात्रा जिसके फर्श में शीशा लगा हुआ था, जिस द्वारा हम नीचे की दुनिया देख सकते थे, शामिल थे। क्योंकि हमारे ग्रुप में 13 व्यक्ति 60 साल से ऊपर की आयु के थे जिस कारण ज्यादा लोगों ने शीशे के फर्श वाली नाव की यात्रा करके ही पानी के नीचे उगी हुई वनस्पति व जीव-जंतुओं को निहारा।

चौथे दिन जब हम नील टापू गए, वहां भी बीच पर ऐसी पानी की गतिविधियां करने का प्रबंध था। यहां दो बीचज़ प्रसिद्ध हैं भरतपुरा तथा लक्ष्मनपुर। एक बात जो अण्डेमान के टापुओं की बीच पर देखने को मिली, वह भी वहां की खास

रेत, बड़ी सफेद तथा बारीक। जो चमकती थी सूर्य की किरणों से तथा समुद्र की लहरों में कभी छिप जाती थी तथा कभी प्रगट हो जाती थी। जब कोई ऊँची लहर आती थी दूर तक रेत को अपने में समा लेती थी, जब वापिस चली जाती थी तो वह रेत वहां फिर चमकती हुई नजर आती थी। ऐसी रेत कारण ही शायद टाइम मैगजीन ने 2004 में हैवलोक की बीच को ऐशिया की सबसे खूबसूरत बीच कहा था। क्योंकि यह टापू थाईलैंड के निकट पड़ते हैं इसलिए थाईलैंड से भी लोग फैरी लेकर इन बीचज का आनंद प्राप्त करने के लिए आते रहते हैं। नील टापू में एक नैचुरल ब्रिज भी है जो कुदरत ने कोरल के साथ बना दिया है। उसको देखने जाने के लिए 10-15 मिनट कोरल के पत्थरों पर चलकर जाना पड़ता है। जब लहरें ऊँची उठकर इन पत्थरों को छिपा लेती हैं तो उन पर चल नहीं सकते। इस तरह शाम को होता है, इसलिए लोग सुबह ही यह पुल देखने जाते हैं। रास्ता समतल न होने के कारण सभी लोग नहीं जा पाते पर यदि हम पुल के पास पहुँच जाए तो कुदरत का खूबसूरत करिशमा देखकर 'बलिहारी कुदरति वसिआ तेरा अंत न जाई लखिआं' के गुरु-वाक्य रसना पर आ जाते हैं। वैसे तो इन टापुओं पर बारिश भी होती है। पर हमारे ठहरने वाले दिनों में से कोई ऐसी बारिश नहीं हुई, जिससे हमारे कार्यक्रम में विघन पड़ता। हैवलोक से नील जाने के लिए भी फैरी का सहारा लेना पड़ता है तथा नील से वापिस पोर्ट ब्लेयर भी फैरी ही जाती है। दो-तीन कंपनियों की फैरी (सरकारी फैरी सहित) वहां चलती है तथा जब पर्यटक ज्यादा होते हैं यह भरी रहती हैं। अक्तूबर-नवंबर से लेकर मार्च तक पर्यटक काफी आते हैं। अप्रैल से लेकर सितंबर तक गर्मी भी पड़ती है तथा कुछ महीने बारिश भी बहुत होती है। जब हम पांचवें दिन पोर्ट ब्लेयर वापिस आए तो आते ही हम वहां के प्रसिद्ध गुरुद्वारा साहिब के दर्शनों के लिए गए। सायंकाल था, रहरासि साहिब का पाठ हुआ था हमने भाई साहिब, मैनेजर तथा वहाँ के कुछ बाशिंदों के साथ बातचीत की। बातचीत में जहां सिक्खों की शहीदियों की बात हुई वहां ही उनके तब से अब तक बसे हुए परिवारों के बारे में भी जानकारी मिली। यह भी पता लगा कि डा.दीवान सिंघ कालेपानी कैदी बन कर नहीं आए थे अपितु उनको डाक्टर के तौर पर नियुक्त किया गया था। जब सरकार को उनकी देश भक्ति की भावनाओं के बारे में जानकारी मिली तब उनके विरुद्ध कार्रवाई की गई तथा यातनाएं दी गईं। उनके नाम पर बने हुए गुरुद्वारे की शुरूआत उन्होंने अपनी जिंदगी में स्वयं ही कर ली थी। उस समय गुरुद्वारा छोटा था, अब बहुत बड़ा है। जिस में लंगर हाल भी बड़ा है तथा एक स्कूल खालसा पब्लिक स्कूल के नाम पर चलता है। सिक्खों के अथक प्रयास के बाद डा. दीवान सिंघ कालेपानी की प्रतिमा गुरुद्वारा साहिब के बिल्कुल सामने लगाई गई है। गुरुद्वारा साहिब के मैनेजर ने हमें यह भी बताया कि जस्टिस ऐस.ऐन अग्रवाल (9876716983) व मलविंद्रजीत सिंघ वड़ियाच जो कि पंचकूला में रहते हैं तथा जिनकी ई-मेल mjswariach29@gmail.com है, ने इस बारे भरपूर खोज की है। बातों में हमें यह भी पता लगा कि जो गैलरी हम देख नहीं सके थे, उसे सिक्खों की बहुत तस्वीरें थीं तथा उनके बारे में जानकारी भी दी गई थी। यह सुनकर हम सभी ने फैसला किया कि अगले दिन चाहे हमने 12:00 बजे हवाई अड्डे

के लिए निकलना था, पर हम सुबह 9:00 बजे जाकर सैल्यूलर जेल दोबारा देखेंगे। सो हम अगले दिन फिर सैल्यूल जेल देखने के लिए गए। जब हमने वह गैलरी देखी तब सचमुच ही हमें लाहौर षडयंत्र केस तथा कामागाटा मारू से संबंधित केस के कई सिक्ख कैदियों के बारे में पता लगा, उनकी तस्वीरें भी वहां बहुसंख्या में लगी हुईं हैं। सैल्यूलर जेल जाकर हमने जहां सिक्खों के बारे में बहुमूल्य जानकारी प्राप्त की वहां ही कुछ विदेशियों को सिक्ख इतिहास के बारे में जानकारी थी। मिसाल के तौर पर एक जोड़ा जो बैल्जियम का रहने वाला दी, सिक्खों के बारे में जानने के लिए बड़ा इच्छुक था। जब उनको बताया गया कि प्रथम विश्व युद्ध के दौरान बैल्जियम की रक्षा करने के लिए कुर्बानियां दी थीं तथा ऐपर नगर में मैनन गेट पर कुर्बान होने वाले सिक्ख शहीदों के नाम भी लिखे हैं, वे बहुत प्रभावित हुए। हम ने वहां डायरैक्टर, श्री ऐस.के.घोष को मिलने की कोशिश भी की जो कि एक बंगाली सज्जन हैं पर क्योंकि वे देर से पहुँचे इसलिए हमारी बातचीत ज्यादा असिस्टैंट डायरैक्टर डा. रशीदा इकबाल से हुई। उन्होंने हमें बताया कि कालेपानी के शहीदों में सिक्खों का बहुत बड़ा योगदान है। अभी भी कई सिक्खों के बारे में जानकारी तथा तस्वीरें इकट्ठी करने के यत्न हो रहे है। उन्होंने कहा यदि कोई ऐसी जानकारी व्यक्त करनी हो या भेजनी हो तो टैलीफोन नंबर 9434260984 या 03192-231399 पर संपर्क किया जा सकता है या cellularjailandaman@gmail.com द्वारा भेजा जा सकती है। बातचीत के दौरान यह भी पता लगा कि कई सिक्ख परिवार जिनकी अब तीसरी या चौथी पीढ़ी हैं। अण्डेमान के टापुओं पर बसे हुए है। अण्डेमान की पुलिस में बहुत सारे सिक्ख हैं। इन में एक सिक्ख से हमसे मुलाकात भी की, जिन के परिवार की चौथी पीढ़ी वहां रह रही थी। इस तरह ही एक सिक्ख व्यापारी से भी बातचीत हुई जो 'जे होटल' के बिल्कुल सामने हार्डवेयर का काम करते थे। इस व्यापारी चावला साहिब ने बताया कि उनके पड़दादा जी को कैंपबैल बे के स्थान पर जपानियों ने भारतीय जासूस का दोष लगाकर गोली मार दी थी। यह टापू निकोबार में पड़ता है। वहां उस समय के बसे हुए सिक्ख परिवार आज भी रह रहे हैं। आज सिक्खों की वहां बहुसंख्या है तथा गुरुद्वारा साहिब भी है। उनके दादा जी ने पोर्ट ब्लेयर आकर व्यापार शुरू किया तथा उनके पिता जी ने इसको बढ़ाया। बहुत सारे परिवार वहां हार्डवेयर का काम करते हैं, ठेकेदार हैं, या कपड़े के व्यापारी हैं। डा.दीवान सिंघ कालेपानी गुरुद्वारा साहिब के अलावा पोर्ट ब्लेयर में तीन अन्य गुरुद्वारे है। एक गुरुद्वारा आर्मी का है, जिसका प्रबंध वहीं देखते हैं। दूसरा गुरुद्वारा नेवी का है तथा तीसरा गुरुद्वारा पुलिस का है, जिसके साथ ही एक मन्दिर तथा एक मस्जिद भी बनाए हैं। यह मन्दिर हनुमान जी का है तथा डा. दीवान सिंघ कालेपानी गुरुद्वारे के पास एक अन्य मन्दिर है, जहां काफी चहल-पहल रहती है। यह गुरुद्वारा साहिब, मन्दिर, जे होटल तथा पुलिस गुरुद्वारा साहिब सारे ही पोर्ट ब्लेयर के सैंटर में मुख्य बाजार में स्थित हैं। चाहे पार्ट ब्लेयर में बड़े होटल नहीं हैं, पर थोड़े महंगे तथा सस्ते होटल काफी हैं, क्योंकि पर्यटक काफी आते हैं। हमने यह भी नोट किया कि आने वालों में नवविवाहित जोड़ों की संख्या बहुत थी। अनेकों से बातचीत करके पता लगा कि वे अपने विवाहित जीवन को शुरु करने

के लिए इन रमणीक टापुओं की यात्रा कर रहे हैं।

छठे दिन, जिस दिन हमने वापिस आना था, उस दिन हमारा ज्यादा समय सैल्यूलर जेल तथा लोगों को मिलने में ही व्यतीत हुआ। सिक्ख धर्म तथा इतिहास के बारे में बातें हुईं तथा हम सारे ग्रुप ने यह छह दिन हंसते खेलते हुए बड़े आनंद से बिताए। जहां हम बस में बैठकर जाते थे, वहां कुछ देर वाहिगुरु का जाप भी करते थे तथा हर जगह पर परमात्मा का शुक्र गुजारते हुए वाहिगुरु जी का खालसा।। वाहिगुरु जी की फतेह।। तथा बोले सो निहाल के जयकारे लगाते थे। सभी अपने नितनेम का ध्यान रखते थे। इन चीजों के कारण ही हमारा आत्मिक बल मजबूत रहा तथा किसी को भी सेहत के तौर पर कोई परेशानी नहीं हुई। मन बहलाने के लिए हम रात के खाने के बाद रोज़ इकट्ठे बैठते थे तथा गीत, कविता इत्यादि सुनते-सुनाते थे। जहां स. भुपिंदरपाल सिंघ भाटिया जी ने अपनी हास्य कविताओं से खूब रंग बांधा वहां अन्यों ने भी गीत तथा चुटकले सुनाकर मनोरंजन में वृद्धि की। जब हमारी महफिल सजती भी तब होटल में रहने वाले अन्य लोग भी आकर पास खड़े हो जाते थे या बैठ जाते थे। विशेषकर हैवलोक में जिस रिजार्ट में हम ठहरे थे (हैवलोक कंटरी इन) उसके स्वीमिंग पूल के निकट बैठकर जो महफिलें हमने सजाईं वह बहुत समय तक याद रहेंगी। स. सरबजीत सिंघ गुमटाला ने कई यादगार तस्वीरों को इस टूर से संबंधित वाटसअप ग्रुप बनाकर हमें उन यादों के साथ जोड़ा है। सचमुच ही संस्था का यह छठा टूर पिछली यात्राओं की तरह ही हमारे सब की यादगार का एक हिस्सा बन गया तथा लम्बे समय तक यह हमें इन खूबसूरत दिनों की याद दिलवाता रहेगा।

☆☆☆

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹਉਂ ਕਰਉਂ ਨਿਵਾਸ।

Glimpses of AndemanTour
(Read article in Hindi)

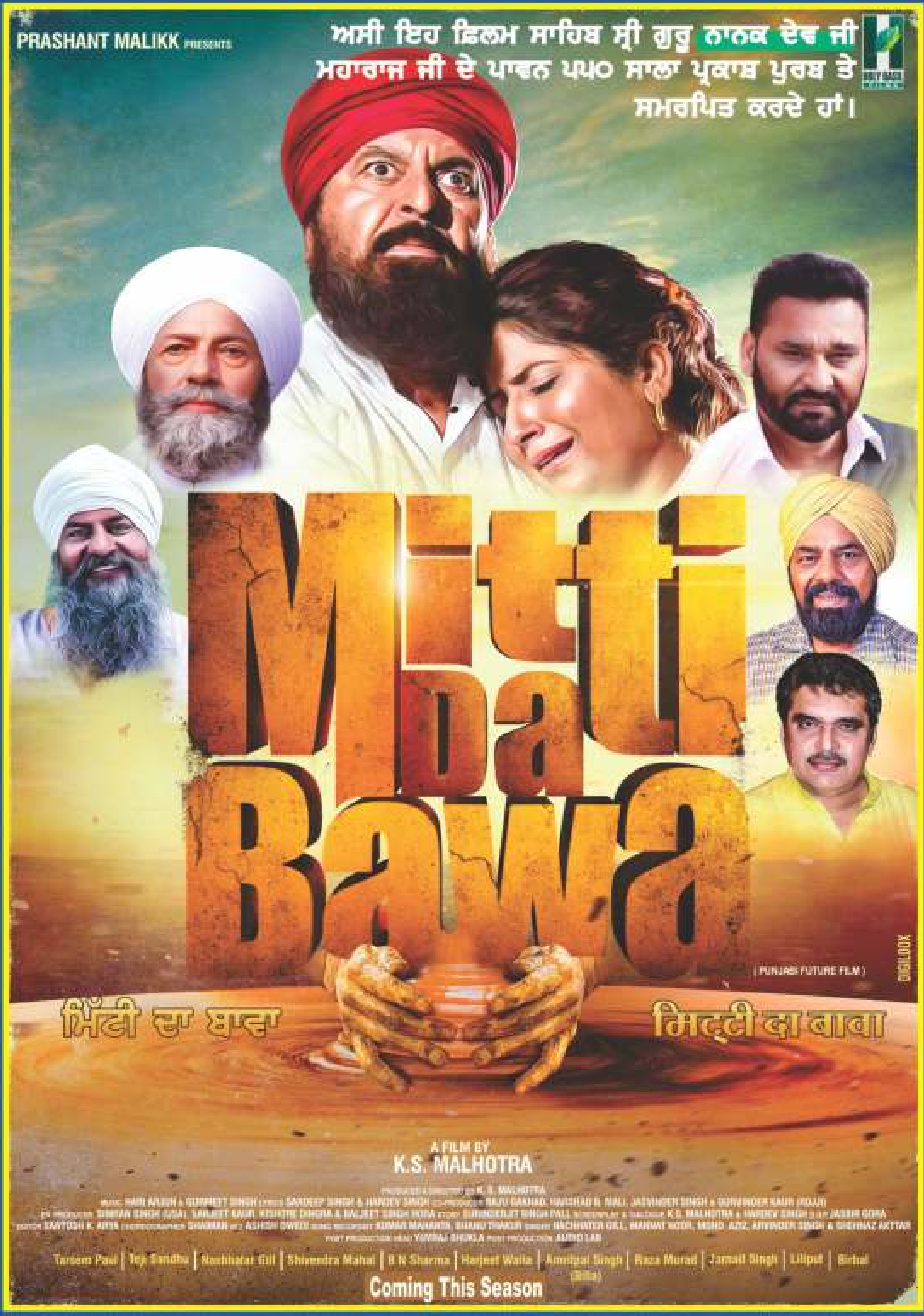

Printed by : Jiwan Printers, Asr. Ph. 0183-5011003